№. 132. ВТОРНИКЪ 18 Ноября. 18 Listopada. WTOREK №. 132.

ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ KURYER WILEŃSKI

ВЫХОДИТЪ по Вторникамъ, Четвергамъ и Субботамъ.

Przedpłata: Roczna. W Wilnie. rs 10. Z przesyłką — 12. Półroczna: W Wilnie — 5. Z przesyłką — 6.

Kwartalna: W Wilnie — 3. Z przesyłką — 3 k. 50. Miesięczna — 1. Za wiersz ze 40 liter ogłoszenia płaci się k. sr. 17.

WYCHODZI we Wtorki, Czwartki i Soboty.

Rok 1863.

СОДЕРЖАНІЕ.

Часть Оффиціальная.

ВИЛЬНО.

ЦИРКУЛЯРНОЕ ПРЕДЛОЖЕНІЕ

главнаго начальника края начальникамъ губерній: Виленской, Гродненской, Ковенской, Минской, Могилевской и Витебской, отъ 6 ноября 1863 года.

Изъ доходящихъ до меня свѣдѣній я усматриваю, что при отобраніи мѣстными начальствами поручительства за лицъ, возвращающихся изъ мятежническихъ шаекъ, нерѣдко принимаются въ поручители такія лица, благонадежность которыхъ подвержена сомнѣнію и которыя не имѣютъ достаточнаго обезпеченія въ случаѣ отвѣтственности за лицъ, отдаваемыхъ имъ на поруки.

Вслѣдствіе сего, и въ дополненіе къ циркулярнымъ предложеніямъ моимъ отъ 17 іюля и 26 августа, я прошу ваше превосходительство сдѣлать распоряженіе, чтобы поручительства за лицъ, возвращающихся изъ мятежническихъ шаекъ, были принимаемы со всею осмотрительностью и разборчивостію, при чемъ:

1) Объявить крестьянскимъ, однодворческимъ и городскимъ обществамъ, а также шляхетскимъ околицамъ, что если лица, за которыхъ они ручаются, снова примутъ участіе въ мятежныхъ дѣйствіяхъ, или замѣчены будутъ въ какихъ либо манифестаціяхъ и вообще въ поступкахъ, противныхъ законному порядку, то съ крестьянскихъ обществъ, взявшихъ ихъ на свое поручительство, взыскано будетъ за каждое такое лице штрафа отъ 200 до 300 руб., а съ однодворческихъ, городскихъ и мѣстечковыхъ обществъ и съ шляхетскихъ околицъ—вдвое.

Примѣчаніе. Взысканіе этого штрафа производить въ слѣдующемъ порядкѣ: одну треть всей штрафной суммы взыскивать съ сельскихъ обществъ всѣхъ наименованій—съ волостныхъ и сельскихъ старшинъ, старостъ и волостныхъ и сельскихъ писарей, а въ городскихъ и мѣстечковыхъ обществахъ—съ городскаго головы, членовъ и секретарей думы или магистрата,—такъ какъ поименованныя выше лица болѣе другихъ должны отвѣтствовать за благонадежность принимаемыхъ обществами на поручительство лицъ, остальныя же двѣ трети штрафа взыскивать съ самаго общества.

2) За дворянъ и чиновниковъ, возвратившихся изъ мятежа, принимать поручительство не менѣе, какъ отъ 3 лицъ и при томъ, чтобы поручители эти были вполнѣ благонадежны и имѣли недвижимую собственность, которая могла бы обезпечить правительству возможность взысканія съ нихъ штрафа въ количествѣ не менѣе 300 руб., въ случаѣ если отпущенное на поручительство ихъ лице приметъ снова участіе въ мятежѣ, или замѣчено будетъ въ поступкахъ и дѣйствіяхъ, противныхъ законному порядку, для чего и въ самыхъ поручительныхъ подпискахъ требовать отъ представляющихъ оныя, обозначенія того имущества или собственности, которою они обезпечиваютъ свое поручительство.

Примѣчаніе. Поименованный въ этомъ пунктѣ штрафъ можетъ быть назначаемъ въ удвоенномъ и утроенномъ размѣрѣ, по усмотрѣнію начальника губерніи, смотря по важности лица, взятаго на поручительство.

3) Выше прописанныя распоряженія объ отвѣтственности за данное поручительство распространяются и на тѣхъ, которые до настоящаго числа приняли на поруки лицъ, уже водворенныхъ на мѣста жительства.

4) За водворяемыми на мѣста жительства лицами, отданными на поруки, предписать военнымъ уѣзднымъ начальникамъ и чинамъ полиціи имѣть ближайшій и неусыпный надзоръ и вести вѣрные списки; при малѣйшемъ же сомнѣніи въ ихъ благонадежности, или въ случаѣ какихъ либо съ ихъ стороны неблагонамѣренныхъ дѣйствій противъ правительства, похвалокъ, распространенія возмутительныхъ слуховъ и толковъ, или иныхъ какихъ либо манифестацій, немедленно брать ихъ подъ стражу и доносить о томъ для дальнѣйшихъ распоряженій и взысканія съ поручителей установленнаго штрафа.

5) Поручительныя подписки, данныя за дворянъ. помѣщиковъ и чиновниковъ должны храниться при дѣлахъ начальника губерніи.

6) Тѣхъ изъ возвращающихся изъ мятежныхъ шаекъ лицъ, которыхъ крестьянскія, однодворческія и городскія общества не захотятъ принять на свое поручительство, содержать подъ стражею и отправлять для водворенія на казенныхъ земляхъ въ отдаленныя губерніи; для чего начальники губерній должны отсылать ихъ по этапу въ г. Псковъ, увѣдомляя о томъ тамошняго губернатора для надлежащихъ со стороны его распоряженій относительно дальнѣйшаго ихъ отправленія; при чемъ каждый разъ увѣдомлять меня о такихъ отправляемыхъ лицахъ. Подобнымъ же образомъ поступать и съ околичною шляхтою, за которую не будетъ представлено надежнаго поручительства. Дворянъ же, помѣщиковъ и чиновниковъ, не представившихъ благонадежныхъ поручителей, оставлять подъ арестомъ и доносить мнѣ для дальнѣйшихъ распоряженій, съ представленіемъ и всѣхъ показаній, снятыхъ съ нихъ по возвращеніи изъ шаекъ.

7) Всѣмъ сельскимъ и городскимъ обществамъ нынѣ же повсемѣстно объявить, что для охраненія на будущее время спокойствія въ обществахъ и во избѣжаніе могущей въ послѣдствіи пасть на оныя отвѣтственности за находящихся въ средѣ оныхъ не благонамѣренныхъ людей, общества эти обязаны теперь же представить военнымъ уѣзднымъ начальникамъ тѣхъ изъ среды своей, которые признаны будутъ обществомъ за людей неблагонадежныхъ, или будутъ замѣчены въ сочувствіи къ мятежу, для поступленія съ ними по законамъ и удаленія ихъ изъ края; при чемъ не должны быть исключены изъ этого числа и тѣ, которыхъ хотя общество и приняло на свое поручительство, но не полагаетъ ихъ довольно благонадежными. Для представленія такихъ лицъ назначается обществамъ мѣсячный срокъ со дня объявленія въ оныхъ настоящаго распоряженія. Если же которымъ либо обществомъ это не будетъ исполнено, и въ послѣдствіи окажутся въ ономъ лица неблагонадежныя, которыя поступятъ въ мятежныя шайки или будутъ содѣйствовать мятежникамъ, то съ того общества, города или деревни, къ которымъ такія лица принадлежатъ, будетъ взыскана денежная контрибуція по назначенію начальства независимо отъ штрафа, означеннаго въ 1 п. сего предложенія.

8) Равнымъ образомъ объявить всѣмъ помѣщикамъ, чтобы они въ такомъ же порядкѣ представили военнымъ уѣзднымъ начальникамъ о тѣхъ лицахъ, находящихся у нихъ въ услуженіи, на благонадежность коихъ не могутъ они положиться; при чемъ предварить помѣщиковъ, что за каждаго человѣка изъ ихъ прислуги, который приметъ участіе въ мятежѣ и отправится въ мятежныя шайки или будетъ уличенъ въ содѣйствіи мятежникамъ, взыщется съ помѣщика штрафъ въ размѣрѣ не менѣе 200 р. сер. за каждое такое лице; за экономовъ же, управителей и вообще оффиціалистовъ, если таковые окажутся виновными въ участіи въ мятежѣ или въ сношеніяхъ съ мятежниками, штрафъ этотъ будетъ удвоенъ и независимо отъ того съ имѣнія помѣщика будетъ взысканъ усиленный 10% сборъ.

Поручаю вашему превосходительству возложить на военныхъ уѣздныхъ начальниковъ и на чиновъ городской и уѣздной полиціи, чтобы изложенныя выше распоряженія были объявлены повсемѣстно и чтобы всѣ приведенныя выше мѣры были исполняемы неукоснительно и со всею точностью, безъ малѣйшаго послабленія.

Подлинное подписалъ: Генералъ отъ инфантеріи

МУРАВЬЕВЪ.

TREŚĆ

Część Urzędowa.

WILNO.

OKOLNE ZALECENIE

głównego naczelnika kraju do naczelników gubernji Wileńskiéj, Grodzieńskiéj, Kowieńskiéj, Mińskiéj, Witebskiéj i Mohylewskiéj z d. 6 listopada 1863.

Z dochodzących do mnie wiadomości, przekonywam się, że przy braniu przez miejscowe władze poręcznictwa za osoby wracające z band powstańczych, nie rzadko przyjmują się za poręczników takie osoby, zaufność których podlega wątpliwości, i które nie mają dostatecznéj rękojmi na przypadek odpowiedzialności za osoby oddawane im na poręką.

W skutek tego i w uzupełnieniu okolnych zaleceń moich z d. 17 lipca i 26 sierpnia, ja upraszam waszą excellencję uczynić rozporządzenie, ażeby poręcznictwa za osoby wracające z band powstańczych przyjmowane były ze wszelką ogiędnością i wyborem, przyczém:

1) Objawić włościańskim, jednodworskim i miejskim gromadom, a takoż szlacheckim okolicom, że jeżeli osoby za które one ręczą znowu wezmą udział w powstańczych czynnościach lub zauważane będą w jakichkolwiek demonstracjach lub w ogóle w postępkach przeciwnych prawnemu porządkowi, to z gromad włościańskich, które wzięły ich na swoje poręcznictwo, wyegzekwuje się za każdą taką osobę sztraf od 200 do 300 rubli, a z jednodworskich, miejskich i miasteczkowych gromad i z szlacheckich okolic w dwójnasob.

Uwaga. Wyegzekwowanie tego sztrafu zarządzać następującą koleją: Jedną trzecią część całéj sztrafowéj summy, w gromadach wiejskich wszelkich nazw, egzekwować z starszyn gminowych i wiejskich, z starostów i pisarzów gminowych i wiejskich, w miejskich zaś i miasteczkowych gromadach—z miejskiego głowy, członków i sekretarzów dumy lub magistratu,—ponieważ poszczególnione wyżéj osoby więcéj od innych odpowiawać powinny za zaufność osób branych przez gromady na poręką, pozostałe zaś dwie trzecie części sztrafu pobierać od saméj gromady.

2) Za szlachtę i urzędników, którzy wrócili z powstania, przyjmować poręcznictwo nie mniéj jak od 3 osób, zważając przy tém, ażeby poręcznicy byli zupełnie godni zaufania i posiadali własność nieruchomą, któraby mogła zapewnić rządowi możność wyegzekwowania z nich sztrafu, w ilości niemniejszéj od 300 rub. w razie jeżeli uwolniona na ich poręcznictwo osoba, weźmie znowu udział w powstaniu lub zauważana będzie co do postępków i czynności przeciwnych prawnemu porządkowi; dla tego więc i w samych poręczniczych zobowiązaniach wymagać od składających one oznaczenia téj majętności lub własności, jaką oni assekurują swoie poręcznictwo.

Uwaga: Wyszczególniony w tym punkcie sztraf może być naznaczony w zdwojonéj i potrojonéj kwocie wedle uwagi naczelnika gubernji, stosownie do ważności osoby, wziętéj na poręką.

3) Wyżej wyłożone rozporządzenia o odpowiedzialności za daną poręką, rozciągają się i na tych, którzy po dzień dzisiejszy wzięli na poręką osoby, już osiedlone w miejscach zamieszkania.

4) Zalecić wojenno-powiatowym naczelnikom i urzędom policyjnym, ażeby nad osiedlonemi w miejscach zamieszkania osobami, oddanemi na poręki, mieli najbliższy i najczujniejszy nadzór i utrzymywali dokładne spisy; w razie zaś najmniejszéj wątpliwości o ich zaufności, lub jakichkolwiek z ich strony podejrzanych czynności przeciw rządowi, przechwałek, szerzenia podburzających wieści i tłómaczeń, lub innych jakichkolwiek manifestacij, niezwłócznie zabierać ich pod straż i donosić o tém dla dalszych rozporządzeń i wyegzekwowania z poręczników ustanowionego sztrafu.

5) Poręcznicze zobowiązania za szlachtę, obywateli i urzędników, powinny przechowywać się przy sprawach naczelnika gubernji.

6) Tych z powracających z band powstańczych, których włościańskie, jednodworskie i miejskie gromady nie zechcą wziąć na swą poręką, trzymać pod strażą i wysyłać dla osiedlenia na skarbowych ziemiach do odległych gubernij; w jakowym celu naczelnicy gubernji powinni odsyłać ich etapami do Pskowa, zawiadamiając o tém tamecznego gubernatora, dla należytych z jego strony rozporządzeń względem dalszego ich przesłania, przy czém każdorazowie uwiadamiać mnie o takich wysyłających się osobach. W podobny sposób postępować też i z okoliczną szlachtą, za którą nie będzie złożone pewne poręcznictwo. Szlachtę zaś, obywateli i urzędników, którzy nie przedstawią zaufanych poręczycieli, zostawiać w areszcie i donosić mnie dla dalszych rozporządzeń, przedstawiając oraz wszystkie zeznania ściągnięte z nich po powrócie z band.

7) Wszystkim wiejskim i miejskim gromadom zaraz i wszędzie objawić, że dla utrzymania na przyszłość spokojności w gromadach i dla uniknienia mogącéj spaść na nie na przyszłość odpowiedzialności za znajdujących się wśród nich ludzi mających złe zamiary, gromady te powinny zaraz przedstawić wojennym powiatowym naczelnikom tych z pośród siebie, którzy uznani będą przez gromadę za ludzi nie zasługujących na zaufanie, lub okażą współczucie dla powstania, w celu postąpienia z nimi wedle prawa i wydalenia ich z kraju, przyczém nie powinni być wyłączani z tych liczby i ci, których chociaż gromada wzięła na swoją poręką, lecz nie uznaje ich za dość zasługujących na zaufanie. Dla przedstawienia tych osób naznacza się dla gromad termin miesięczny od dnia ogłoszenia w nich niniejszego rozporządzenia. Jeżeli zaś którakolwiek gromada nie spełni tego i w późniejszym czasie okażą się w niéj osoby nie warte zaufania, które wejdą do band powstańczych lub będą pomagać powstańcom, to z téj gromady, miasta, lub wsi, do których należą te osoby, ściągnięta będzie pieniężna kontrybucja wedle wskazania zwierzchności, niezależnie od sztrafu oznaczonego w 1-m p. tego zalecenia.

8) Również objawić wszystkim obywatelom, ażeby oni w takiéjże kolei przedstawili wojennym powiatowym naczelnikom o tych osobach, znajdujących się u nich na usługach, na zaufności ktorych oni nie mogą polegać; przyczém ostrzedz obywateli, że za każdego człowieka z ich służby, który weźmie udział w powstaniu i uda się do band powstańczych, lub będzie przekonany o pomaganie powstańcom, wyegzekwuje się z obywatela sztraf w kwocie nie mniejszej od 200 rub. sr. za każdą taką osobę; za ekonomów zaś, rządców i w ogóle oficjalistów, jeśli oni okażą się winnymi udziału w powstaniu lub stosunków z powstańcami, sztraf ten będzie podwojony, i niezależnie od tego z majątku obywatela wyegzekwowany będzie zwiększony 10% pobor.

Polecam waszéj excellencji rozkazać wojennym powiatowym naczelnikom i urzędnikom miejskiéj i powiatowéj policji, ażeby poszczególnione wyżéj rozporządzenia były ogłoszone wszędzie i żeby przytoczone wyżéj środki były spełniane bez pochyby i ze wszelką ścisłością, bez najmniejszego pobłażania.

Oryginał podpisał: Jenerał piechoty

MURAWJEW.

СѢТЬ ГЛАВНЫХЪ ЛИНІЙ ЖЕЛѢЗНЫХЪ ДОРОГЪ ЕВРОПЕЙСКОЙ РОССІИ, СОСТАВЛЕННАЯ ВЪ ГЛАВНОМЪ УПРАВЛЕНІИ ПУТЕЙ СООБЩЕНІЯ И ПУБЛИЧНЫХЪ ЗДАНІЙ.

(Продолженіе. См. Н. 131).

Цѣна англійскаго угля на складочныхъ мѣстахъ:

Въ Одессѣ . . . . 15 коп. за пудъ.
Въ Севастополѣ . . . . 18 — —

На линіяхъ:

1. Южной:

Отъ Севастополя 350 верстъ . . . 21¼ — —

2. Югозападной:

Отъ Одессы 350 верстъ . . . . 18½ — —

(Считая по 2 коп. за 100 верстъ).

Примѣчаніе. При опредѣленіи относительной стоимости антрацита и англійскаго каменнаго угля разныхъ сортовъ, слѣдуетъ измѣнить приведенныя выше цѣны въ отношеніи количествъ теплорода, отдѣляемаго сими топливами при одинаковомъ вѣсѣ: при сравненіи же съ дровами нужно считать, что 70 пудовъ антрацита произведутъ дѣйствіе, соотвѣтствующее 1 куб. саженю сосновыхъ и еловыхъ дровъ.

Цѣна топлива на предполагаемыхъ линіяхъ желѣзныхъ дорогъ еще значительно уменьшится, когда откроется возможность пользоваться съ выгодою торфомъ и каменнымъ углемъ, находимымъ въ различныхъ мѣстахъ центральной Россіи; при этихъ условіяхъ сѣть главныхъ линій желѣзныхъ дорогъ дастъ возможность правильнаго распредѣленія топлива по всему пространству, ею обнимаемому, и значительно возвыситъ еще достоинство южныхъ частей нашего отечества, нуждающихся въ топливѣ.

5. Условіе наименьшаго протяженія желѣзныхъ дорогъ и удобства мѣстности.

При огромномъ пространствѣ европейской Россіи, предположенная сѣть, имѣющая всего около 4510 верстъ желѣзныхъ дорогъ, а съ существующими уже дорогами около 7,250 верстъ, т. е. по 1 верстѣ дороги на 607 кв. верстъ пространства, не можетъ считаться обширною *).

Примѣчаніе. Нѣкоторое сокращеніе общаго протяженія сѣти могло бы быть достигнуто, когда бы, вмѣсто проведенія отдѣльной линіи отъ Кіева чрезъ Черниговъ на соединеніе съ западною линіею, связать кіево-одесскую линію съ южною посредствомъ вѣтви отъ Кіева на Курскъ или Орелъ. Чрезъ это сдѣлалось бы около 57 верстъ сокращенія сложнаго протяженія всѣхъ дорогъ, но за то удлинился бы на 358 верстъ путь для хлѣбныхъ произведеній югозападной Россіи къ рижскому и либавскому портамъ, а эти вообще малоцѣнныя произведенія не могли бы выдержать столь дальней перевозки; сверхъ того увеличилось бы и разстояніе подвозки антрацита на эту линію. Другое сокращеніе протяженія можно было бы сдѣлать въ одесской линіи, если бы, вмѣсто изогнутой линіи по водораздѣлу отъ Одессы чрезъ Балту, Брацлавъ и Липовецъ до Кіева, вести линію кратчайшимъ путемъ чрезъ Балту и Бѣлую-церковь или еще прямѣе на Ольвіополь и Бѣлую-церковь. Въ первомъ случаѣ выигралось бы 27 верстъ протяженія, а во второмъ еще 85 верстъ; но за то по направленіямъ на Бѣлую-церковь, чрезъ Балту или Ольвіополь, мѣстность весьма неудобна отъ большаго числа встрѣчаемыхъ линіею рѣкъ и глубокихъ овраговъ.

Вообще при начертаніи предполагаемой сѣти, одновременно съ условіемъ наименьшаго протяженія ея, надлежало имѣть въ виду и условіе удобства мѣстности для приложенія желѣзныхъ путей. Съ этою цѣлью по всѣмъ линіямъ сѣти, кромѣ линій отъ Кіева на соединеніе съ орловско-динабургскою линіею и отъ Орла до Тамбова, были произведены предварительныя взысканія по различнымъ направленіямъ, для выбора удобнѣйшихъ изъ нихъ. Остается изучить линіи отъ Кіева къ западной линіи и отъ Орла къ Тамбову. Судя по расположенію бассейновъ рѣкъ и водораздѣловъ, нельзя ожидать, чтобы на этихъ линіяхъ встрѣтились особыя затрудненія для продолженія желѣзныхъ путей.

Независимо отъ топографическихъ условій мѣстности, при выборѣ направленія нѣкоторыхъ линій имѣлось въ виду удовлетворять и стратегискимъ условіямъ: такъ въ начертаніи кіево-одесской линіи, южная часть ея направлена почти параллельно нашей юго-западной границѣ, въ виду того, что съ австрійской стороны уже строится, тоже параллельно нашей границѣ, желѣзная дорога отъ Лемберга на Яссы и Галацъ; въ общей же связи желѣзныхъ дорогъ, составляющихъ предполагаемую сѣть, онѣ дадутъ удобство быстраго перемѣщенія войскъ, что приведетъ къ возможности сокращенія числительнаго состава арміи и размѣщенія оной въ мѣстахъ дешеваго продовольствія и содержанія, такъ, что сокращеніе по одной этой статьѣ государственнаго бюджета будетъ, вѣроятно, достаточно для покрытія расходовъ на уплату процентовъ или гарантіи на употребленный капиталъ, если бы въ первые годы сборы съ движенія по дорогамъ оказались для сего недостаточными.

(Окончаніе впредь).

*) Въ Великобританіи приходится 1 вер. жел. дор. на 20 кв. вер. простран.

— Франціи	„	1	„	„	„	70	„
— Германіи	„	1	„	„	„	136	„
— Соединен. штатахъ	„	1	„	„	„	156	„

Рядовой 1-го стрѣлковаго баталіона Семенъ Милашевскій, по произведенному надъ нимъ военному суду по полевому уголовному уложенію, оказался виновнымъ: въ побѣгѣ изъ службы, нахожденіи въ мятежническихъ шайкахъ въ теченіи болѣе шести мѣсяцевъ и покушеніи на убійство одного крестьянина, нанесеніемъ ему саблею раны въ голову. За эти преступленія, рядовой Милашевскій, по утвержденному приговору военнаго суда, подвергнутъ смертной казни—растрѣляніемъ, въ г. Поневѣжѣ, 11 сего ноября.

С.-Петербургъ, 16 ноября.

Въ среду, 13-го ноября, ЕЯ ИМПЕРАТОРСКОЕ ВЕЛИЧЕСТВО изволила благополучно возвратиться въ Царское село. (Р. Инв. N. 252)

О закрытіи виленскаго дворянскаго института. По всеподданнѣйшему докладу министра народнаго просвѣщенія мнѣнія виленскаго военнаго, ковенскаго, гродненскаго и минскаго генералъ-губернатора, о необходимости нынѣ же закрыть виленскій дворянскій институтъ, ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОРЪ, согласно съ мнѣніемъ генерала отъ инфантеріи Муравьева, 8-го октября сего года, Высочайше повелѣть соизволилъ: 1) виленскій дворянскій институтъ закрыть, оставивъ служащихъ въ ономъ лицъ, на общемъ основаніи, за штатомъ и 2) воспитанниковъ института помѣстить для окончанія курса въ виленскую гимназію, съ выдачею на содержаніе ихъ, родителямъ или опекунамъ, изъ нынѣ отпускаемыхъ на этихъ воспитанниковъ денегъ, по двѣсти руб. въ годъ на каждаго. (Сѣв. Поч. Н. 252)

УКАЗЪ ПРАВИТЕЛЬСТВУЮЩЕМУ СЕНАТУ.

Указами Нашими 1-го марта и 30-го іюля 1863 г. Мы повелѣли прекратить обязательныя отношенія между помѣщиками и поселенными на ихъ земляхъ крестьянами, посредствомъ выкупа сими послѣдними земельнаго надѣла, въ губерніяхъ: кіевской, подольской, волынской, виленской, гродненской, ковенской, минской и четырехъ уѣздахъ витебской.

Признавая нынѣ нужнымъ ускорить прекращеніе обязательныхъ отношеній между помѣщиками и поселенными на ихъ земляхъ временно-обязанными крестьянами въ остальныхъ уѣздахъ витебской губерніи и въ губерніи могилевской, повелѣваемъ: во всѣхъ тѣхъ сельскихъ обществахъ временно-обязанныхъ крестьянъ губерніи могилевской и уѣздовъ витебскаго, велижскаго, городецкаго, лепельскаго, невельскаго, полоцкаго, себежскаго и суражскаго, витебской губерніи, которыя еще не воспользовались выкупомъ угодій, произвести выкупъ сей по распоряженію правительства на слѣдующихъ основаніяхъ:

1) Всѣ обязательныя отношенія между помѣщиками и поселенными на ихъ земляхъ временно-обязанными крестьянами въ могилевской губерніи и поименованныхъ выше восьми уѣздахъ витебской прекращаются съ 1-го января 1864 года.

2) Съ того же 1-го января 1864 г. временно-обязанные крестьяне въ означенныхъ губерніи и уѣздахъ причисляются къ разряду крестьянъ собственниковъ и, съ того же времени, вмѣсто отправленія повинностей издѣльныхъ или денежныхъ въ пользу помѣщиковъ, обязываются вносить въ казну выкупные платежи за пріобрѣтаемыя ими въ собственность земли ихъ надѣла.

3) Размѣръ выкупныхъ платежей опредѣляется: а) въ издѣльныхъ имѣніяхъ на 20 к. съ рубля менѣе противъ того оброка, который назначенъ въ уставныхъ грамотахъ на случай перехода крестьянъ съ издѣльной повинности на денежную по добровольному ихъ желанію, и б) въ имѣніяхъ, состоящихъ на оброкѣ, въ такомъ же размѣрѣ, т. е. на 20 к. съ рубля менѣе противъ платимаго крестьянами по уставной грамотѣ оброка, за исключеніемъ тѣхъ имѣній, въ коихъ по уставной грамотѣ оставленъ прежній низшій противъ мѣстнаго положенія оброкъ, а также тѣхъ, гдѣ оброкъ пониженъ самимъ помѣщикомъ противъ размѣра, слѣдовавшаго по правиламъ мѣстнаго положенія; во всѣхъ сихъ имѣніяхъ выкупные платежи опредѣляются на равнѣ съ платимымъ крестьянами оброкомъ, если сей послѣдній 20% ниже противъ установленнаго въ мѣстномъ положеніи, а если оброчная плата выше сего размѣра, то дѣлается соотвѣтственное оному уменьшеніе.

4) Слѣдующіе съ крестьянъ на основаніи ст. 3 сего указа выкупные платежи вносятся ими прямо въ уѣздныя казначейства на основаніи прилагаемыхъ при семъ правилъ.

5) Вслѣдъ за приведеніемъ въ исполненіе постановленій, изложенныхъ въ статьяхъ 1, 2 и 3 настоящаго указа, по предварительномъ удостовѣреніи въ правильности уставныхъ грамотъ, сіи послѣднія обращаются въ выкупные акты, и опредѣляется окончательный размѣръ выкупныхъ платежей, не свыше установленнаго въ статьѣ 3 сего указа,— порядкомъ, который будетъ опредѣленъ въ составленныхъ по соглашенію министровъ внутреннихъ дѣлъ и финансовъ и Нами утвержденныхъ особыхъ для сего правилахъ.

6) При обращеніи уставныхъ грамотъ въ выкупные акты, выкупная ссуда опредѣляется посредствомъ капитализаціи, изъ 6%, назначенныхъ съ крестьянъ по статьямъ 3 и 5 сего указа выкупныхъ платежей, безъ вычета.

7) По мѣрѣ обращенія уставныхъ грамотъ въ выкупные акты, помѣщикамъ предоставляется получать платежи по выкупнымъ суммамъ, опредѣленные въ выкупномъ актѣ, на основаніи правилъ, какія вслѣдъ за симъ будутъ изданы.

8) Всѣ сдѣлки между помѣщиками и крестьянами, а также требованія со стороны однихъ помѣщиковъ о выкупѣ крестьянами угодій, утвержденныя главнымъ выкупнымъ учрежденіемъ по день изданія настоящаго указа, остаются въ своей силѣ со всѣми ихъ послѣдствіями; равнымъ образомъ приводятся въ исполненіе и тѣ заключенныя сдѣлки, и заявленныя со стороны однихъ помѣщиковъ требованія о выкупѣ угодій, которыя по день изданія сего указа утверждены мѣстными губернскими по крестьянскимъ дѣламъ присутствіями, если сдѣлки сіи и требованія будутъ признаны правильными при окончательномъ утвержденіи оныхъ главнымъ выкупнымъ учрежденіемъ.

Правительствующій сенатъ не оставитъ сдѣлать къ исполненію сего надлежащія распоряженія.

На подлинномъ Собственною ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА рукою написано:

„АЛЕКСАНДРЪ."

Въ Царскомъ-Селѣ, 2-го ноября 1863 года. (Рус. Инв.)

Уволенный въ 1858 году подпоручикъ Олонецкаго пѣхотнаго его королев. величества князя Карла Баварскаго полка и бывшій затѣмъ архиваріусомъ канцеляріи начальника Ловицкаго уѣзда, *Евгеній Добровольскій*, по произведенному надъ нимъ полевому военному суду и по собственному сознанію, оказался виновнымъ въ томъ, что, самовольно оставивъ, въ апрѣлѣ тек. г., мѣсто службы, вступилъ прежде въ шайку Лангевича и по разсѣяніи ея въ шайку Зейфрида, а за тѣмъ самъ образовалъ особую банду изъ 150 человѣкъ, въ томъ числѣ 60 конныхъ, и принялъ надъ ней начальство; когда же въ маѣ и эта шайка была разбита, онъ присоединилъ свою конницу къ другой бандѣ Скворонскаго, старался бѣжать за границу посредствомъ поддѣльнаго паспорта, но былъ пойманъ казаками, при чемъ у него найдены разныя возмутительныя сочиненія.

Полевой военный судъ приговорилъ Добровольскаго за исчисленныя преступленія, на основаніи ст. 174 и 175 I кн. военно-уголовнаго устава и ст. 20 и 283 XV т. св. угол. узаконеній, по лишеніи чина, медали въ память войны 1853—1856 г. и всѣхъ правъ состоянія, къ смертной казни разстрѣляніемъ.

Казнь сія будетъ исполнена послѣ завтра 15 (27) ноября въ 10 часовъ утра во рву Варшавско-Александровской цитадели. (Dzien. Pow. N.207)

ТЕЛЕГРАФИЧЕСКОЕ ИЗВѢСТІЕ.

Варшава, 13-го ноября.

4-го ноября полковникъ Горѣловъ, за Мышинцемъ въ болотахъ деревни Недзведзъ, уничтожилъ конную шайку венгерца Немети въ 120 чел.; мятежниковъ спаслось не болѣе 20; отбито много оружія, 60 лошадей и патенты Немети.— Пѣшіе мятежники, бывшіе подъ начальствомъ Ленордовича, разбрелись, побросавъ оружіе.— Полковникъ князь Абамеликъ, съ 70 гусарами и 15 казаками и объѣздчиками, 10 ноября, разбилъ шайку Гроссмана и Путкамера въ 180 чел. У мятежниковъ много убитыхъ и раненыхъ. Послѣдніе размѣщены въ фольваркахъ, кругомъ дер. Щево. У насъ убито 1 гусаръ. (Р. Инв. N. 252)

ЧАСТЬ НЕОФФИЦІАЛЬНАЯ.

Намъ пишутъ изъ Бѣльска, Гродненской губерніи, что дворянство тамошняго уѣзда и жители г. Бѣльска, желая заявить свою радость по случаю водворенія спокойствія въ ихъ уѣздѣ, столь долго обуреваемомъ политическими страстями, рѣшились выразить свою благодарность виновнику столь желаннаго всѣми умиротворенія края,—отпраздновавъ сколь можно торжественнѣе день ангела его высокопревосходительства Михаила Николаевича Муравьева.

Въ этотъ день, т. е. 8 ноября, жители города всѣхъ сословій угостили всѣхъ нижнихъ чиновъ. Дворянство же дало блистательный балъ на мызѣ Глобычинъ, въ полуверстѣ отъ города. Здѣсь было до 250 человѣкъ. Балъ, съ самыми оживленными танцами, давно уже невиданными въ средѣ мѣстныхъ жителей, и великолѣпнымъ ужиномъ—продолжался до 5 часовъ утра. Во время ужина, послѣ провозглашенія бѣльскимъ военнымъ начальникомъ тоста за здоровье ГОСУДАРЯ ИМПЕРАТОРА, сопровождаемаго радостными кликами ура!—бѣльскій уѣздный предводитель дворянства предложилъ тостъ за здоровье виновника празднества, М. Н. Муравьева, встрѣченный всѣми съ особеннымъ восторгомъ и потомъ повторенный по предложенію военнаго начальника.

Его высокопревосходительство Михаилъ Николаевичъ Муравьевъ прислалъ на имя генералъ-маіора Рейбница, при отбытіи командуемаго имъ л.-гв. Измайловскаго полка изъ виленскаго военнаго округа въ С. Петербургъ, телеграмму слѣдующаго содержанія:

„Искренно благодарю васъ и доблестный Измайловскій полкъ, за привѣтствіе и благія пожеланія. Мнѣ всегда останется памятно то время, когда я пользовался содѣйствіемъ молодцовъ Измайловцовъ и ихъ достойнаго командира, которымъ я такъ много обязанъ въ успѣхѣ при усмиреніи, въ здѣшнемъ краѣ, мятежа и крамолы." (Рус. Инв. Н. 253)

Въ Моск. Вѣд. N. 249 пишутъ:

Намъ сообщены слѣдующія телеграфическія депеши:

Генералу Муравьеву.

Члены Московскаго Нѣмецкаго клуба, глубоко сочувствуя всѣмъ мудрымъ вашимъ распоряженіямъ къ успѣшному умиротворенію ввѣреннаго вамъ края, лживо, неблагонамѣренно истолковываемыхъ заграничною прессою, возглашаютъ тостъ за здоровье ваше, доблестный генералъ (единодушное ура! въ сію минуту оглашаетъ залы собранія), желая вамъ совершеннаго успѣха для приведенія къ окончанію добрыхъ вашихъ намѣреній въ славу Россіи.

Старшины: Ѳ. Бенке, Р. Венеръ, А. Фолькманнъ, Р. Люткенъ, В. Шуббертъ, Ф. Гартманнъ, А. Гетлеръ.

Вильно, 10-го ноября.

Московскому Нѣмецкому клубу. Искренно благодарю г-дъ старшинъ и членовъ клуба за привѣтствіе и благія пожеланія.

Генералъ Муравьевъ

Въ Н. 301 газ. Голосъ пишутъ изъ Варшавы: Только сію минуту узналъ, что одна изъ нашихъ колоннъ, высланныхъ въ окрестности Варшавы—взяла Жихлинскаго, начальника 3-го отдѣла воеводства мазовецкаго. Онъ много разъ командовалъ шайками и былъ однимъ изъ дѣятельныхъ организаторовъ повстанья; въ августѣ мѣсяцѣ, въ дѣлѣ съ генералъ-лейтенантомъ барономъ Меллеромъ-Закомельскимъ, онъ былъ раненъ въ лѣвую руку, и съ того времени съ бандами не выходилъ, но лечился отъ раны и занимался военною администраціею. Подробности взятія его были слѣдующія. Отрядъ полковника Соколовскаго, командира самогитскаго гренадерскаго полка, около Гройца поймалъ повстанца, отъ котораго узналъ много подробностей о мятежникахъ, и въ томъ числѣ о мѣстопребываніи Жихлинскаго, который бывалъ въ Мѣхрувѣ и еще двухъ другихъ мѣстахъ, поочередно. Ночью во вторникъ, 5-го ноября, посланъ былъ разъѣздъ изъ двухъ взводовъ гродненскихъ гусаръ подъ командою поручиковъ Баумгартена и барона Меллера-Закомельскаго, въ Мѣхрувъ, съ тѣмъ, что если тамъ Жихлинскаго нѣтъ, то чтобы по взводу гусаръ осмотрѣли другіе указанные пункты, лежащіе близко отъ Мѣхрува. Разъѣздъ, подъѣзжая къ Мѣхруву, успѣлъ схватить коннаго повстанца въ алеѣ, ведущей къ мызѣ, и вслѣдъ затѣмъ окружилъ домъ. Начался обыскъ. Одинъ господинъ, адъютантъ Жихлинскаго, найденъ въ шкафѣ, а самъ Жихлинскій подъ периною. Онъ выдаетъ собя за Езерскаго и показываетъ паспортъ; но всѣ примѣты свидѣтельствуютъ, что онъ и есть Жихлинскій. Въ лѣвой рукѣ пуля; усы закручены кверху; лаковые сапоги, даже штаны и визитка—такія, какъ было сказано. О ранѣ онъ говоритъ, что получилъ ее во Франціи, на дуэли. Онъ и его адъютантъ теперь въ цитадели Кромѣ ихъ взятъ еще ксендзъ доминиканскаго ордена, найденный въ Гощинѣ у бургомистра. Ксендъ этотъ находился въ бандахъ и говорилъ возмутительныя рѣчи

Szeregowiec 1 strzeleckiego bataljonu Symon Miłaszewski, w skutek odbytego nad nim sądu wojennego podług doraźnego kodeksu karnego, uznany został winnym: ucieczki ze służby, znajdowania się w bandach powstańczych w ciągu przeszło sześciu miesięcy i zamachu na życie jednego włościanina, przez zadanię mu szablą rany po głowie. Za te przestępstwa szeregowy Miłaszewski w skutek zatwierdzonego wyroku sądu wojennego, uległ karze śmierci przez rozstrzelanie w m. Poniewieżu 11 bieżącego listopada.

St. Petersburg, 16 listopada.

We środę, 13 listopada JEJ CESARSKA MOŚĆ raczyła pomyślnie wrócić do Carskiego Sioła. (Inw. Ross.)

NAJWYŻSZY ROZKAZ.

O zamknięciu wileńskiego instytutu szlacheckiego. Na najpoddanniejszy referat przez ministra oświaty zdania wileńskiego wojennego, kowieńskiego, grodzieńskiego i mińskiego jenerał-gubernatora, o konieczności natychmiastowego zamknięcia wileńskiego instytutu szlacheckiego, CESARZ JEGO MOŚĆ, zgodnie ze zdaniem jenerała piechoty Murawjewa, 8 października bieżącego roku Najwyżéj rozkazać raczył: 1) wileński instytut szlachecki zamknąć, zostawując urzędników onego na ogólnéj zasadzie, jako spadłych z etatu, i 2) wychowańców instytutu ulokować dla ukończenia kursu w gimnazjum wileńskiém z wydaniem na ich utrzymanie rodzicom lub opiekunom z dotąd wydawanych na tychże wychowańców pieniędzy po dwieście rubli rubli srebrem corocznie na każdego. (Pocz. półn.

UKAZ SENATOWI RZĄDZĄCEMU.

Ukazami Naszemi 1 marca i 30 lipca 1863 r. My rozkazaliśmy przerwać obowiązkowe stosunki między obywatelami i osiadłymi na ich gruntach włościanami za pomocą wykupu przez tych ostatnich nadziału gruntowego w gubernjach kijowskiéj, podolskiéj, wołyńskiéj, wileńskiéj, grodzieńskiéj, kowieńskiéj, mińskiéj i czterech powiatach witebskiéj.

Uznając obecnie za potrzebne pośpieszyć z przerwaniem obowiązkowych stosunków między obywatelami i osiadłymi na ich gruntach czasowo-obowiązkowymi włościanami w pozostałych powiatach gubernji witebskiéj i w gubernji mohylewskiéj, rozkazujemy: we wszystkich tych gromadach wiejskich czasowo-obowiązkowych włościan gubernji mohylewskiéj i powiatów witebskiego, wieliżskiego, horodeckiego, lepelskiego, newelskiego, połockiego, siebieskiego i surażskiego, gubernji witebskiéj, które jeszcze nie skorzystały z wykupu użytków, odbyć wykup ten z rozporządzenia rządu na następnych zasadach:

1. Wszystkie obowiązkowe stosunki między obywatelami i osiadłymi na ich gruntach czasowo-obowiązkowymi włościanami w gubernji mohylewskiéj i poszczególnionych wyżéj ośmiu powiatach witebskiéj ustają od 1 stycznia 1864 roku.

2. Od tegoż 1 stycznia 1864 r. czasowo-obowiązkowi włościanie w rzeczonéj gubernji i powiatach zaliczają się do rzędu włościan właścicieli i od tegoż czasu zamiast odbywania powinności odrobkowych lub pieniężnych na rzecz obywateli, obowiązani są wnosić do skarbu opłaty wykupowe za nabywane przez nich na własność grunta ich nadziału.

3. Ilość wykupowych opłat określa się: a) w odrobkowych majątkach o 20 kop. z rubla mniej od tego czynszu, jaki jest podany w liście nadawczym, w razie przejścia włościan z odrobkowéj powinności na pieniężną z dobrowolnego ich życzenia i b) w majątkach zostających na czynszu w takimże rozmiarze t. j. o 20 kop. z rubla mniéj od opłacanego przez włościan podług listu nadawczego czynszu, z wyjątkiem tych majątków, w których podług listu nadawczego zostawiony był uprzedni niższy od miejscowej ustawy czynsz, a także tych, gdzie czynsz został zmniejszony przez samego obywatela od ilości należnéj podług przepisów ustawy miejscowéj; we wszystkich tych majątkach opłaty wykupowe określają się jednostajnie z opłacanym przez włościan czynszem, jeśli takowy o 20 proc. jest niższy od ustanowionego w ustawie miejscowéj, a jeśli opłata czynszowa jest wyższa od téj ilości, to czyni się odpowiednie do niéj zmniejszenie.

4. Należne od włościan na mocy art. 3 tego ukazu wykupowe opłaty wnoszą się przez nich bezpośrednio do kass powiatowych na mocy dodanych przy tém przepisów.

5. Wraz za wykonaniem postanowień wyszczególnionych w artykułach 1, 2 i 3 obecnego ukazu po przedwstępném przekonaniu się o słuszności listów nadawczych, te ostatnie zamieniają się na akty wykupowe i określa się ostateczny rozmiar opłat wykupowych, nie wyżej nad ustanowiony w art. 3 tegoż ukazu, — koleją, jaka zostanie oznaczona w ułożonych za zgodzeniem się ministrów spraw wewnętrznych i skarbu i przez Nas zatwierdzonych osóbnych ku temu przepisach.

6. Przy zamianie listów nadawczych na akty wykupowe, wykupowa pożyczka określa się za pomocą kapitalizacji z 6 proc. naznaczonych od włościan podług art. 3 i 5 tegoż ukazu opłat wykupowych, bez odtrącenia.

7. W miarę zamiany listów nadawczych na akty wykupowe, obywatelom dozwala się otrzymywać opłaty z summ wykupowych, oznaczone w akcie wykupowym, na zasadzie przepisów, jakie zaraz po niniejszém będą wydane.

8. Wszystkie umowy między obywatelami i włościanami, tudzież wymagania ze strony samych tylko obywateli, aby włościanie wykupowali użytki, zatwierdzone przez główną wykupową instytucję, do dnia wydania obecnego ukazu pozostają w swej mocy ze wszystkiemi ich następstwami; również wykonywają się i te zawarte umowy i zadeklarowane ze strony samych tylko obywateli wymagania wykupu użytków, które przed dniem wydania obecnego ukazu zatwierdzone zostały przez gubernjalne miejscowe do spraw włościańskich urzędy, jeśli umowy te i wymagania, będą uznane słusznemi przy ostateczném zatwierdzeniu takowych przez główną wykupową instytucję.

Senat rządzący nieomieszka uczynić należytych ku wykonaniu niniejszego rozporządzeń.

Na oryginale Własną JEGO CESARSKIEJ MOŚCI ręką napisano: „ALEKSANDER."

W Carskiém Siole 2 listopada 1863 r. (Inw. Ross.)

Uwolniony w 1858 r. z Ołoneckiego pułku piechoty jego królewkiéj wysokości księcia Karola Bawarskiego, w stopniu podporucznika, a potem archiwista w biórze naczelnika p-tu Łowickiego, Eugenjusz Dobrowolski, z odbytego nad nim Polowego Sądu Wojennego i według własnego zeznania, okazał się winnym, tego, że porzuciwszy w lutym r. b. samowolnie miejsce służby, wstąpił naprzód do bandy Langiewicza, a po jéj rozproszeniu do bandy Zejfryda, potem sam uformował oddzielną bandę ze 150 ludzi, w téj liczbie 60 konnych i przyjął nad nią przewództwo, kiedy zaś i ta banda w maju została rozbita, przyłączył swą kawalerję do innéj bandy Skowrońskiego, usiłował uciec za granicę za fałszywym paszportem, lecz został ujęty przez kozaków, przy czém znaleziono przy nim różne podżegające pisma.

Połowy Sąd Wojenny skazał Dobrowolskiego za wymienione przestępstwa, na zasadzie art. 174 i 175 I ks. Wojenno-Karnéj Ustawy i art. 20 i 283 XV T. Zbioru Praw Karnych, po pozbawieniu stopni, medalu na pamiątkę wojny 1853—1856 r. i wszystkich praw stanu, na karę smierci przez rozstrzelanie.

Kara ta będzie wykonana pojutrze dnia 15 (27) listopada o godzinie 10-éj rano, w fosie Warszawskiéj Aleksandrowskiéj cytadeli. (Dz. Pow.)

WIADOMOŚĆ TELEGRAFICZNA.

Warszawa, 13 listopada. 4 listopada pólkownik Goriełow, za Myszyńcem w błotach wsi Niedźwiedzia zniszczył konną bandę węgrzyna Nemeti ze 120 ludzi; powstańcom ocalało niewięcéj jak 20; odbito wiele broni, 60 koni i patenta Nemeti. Piesi powstańcy zostający pod dowództwem Lenordowicza rozpierzchli się, rzuciwszy broń. Pułkownik książe Abamelik z 70 huzarami i 15 kozakami i objezdczykami, 10 listopada rozbił bandę Grossmana i Puttkamera ze 180 ludzi. U powstańców wielu zabitych i rannych. Ostatni rozlokowani zostali po folwarkach naokoło wsi Szewo. U nas zabity 1 huzar. (Inw. Ross.)

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA

— Piszą do nas z Bielska, gubernji grodzieńskiéj, że dworzaństwo tamecznego powiatu i mieszkańcy Bielska życząc okazać swą radość z powodu przywrócenia spokojności w ich powiecie, tak dawno zaburzanym przez polityczne namiętności, postanowili wyrazić swą wdzięczność sprawcy tak upragnionego przez wszystkich uśmierzenia kraju, obchodząc o ile można uroczyście dzień imienin jego excellencji Michała syna Mikołaja Murawjewa.

W dniu tym t. j. 8 listopada mieszkańcy miasta wszystkich stanów uraczyli wszystkich żołnierzy. A dworzaństwo dało świetny bal we dworze Głobyczynie o półwiorsty za miastem. Tam było do 250 osób. Bal z najożywieńszemi tańcami, dawno już niewidzianemi w gronie miejscowych mieszkańców, i wspaniałą kolacją trwał do 5 godziny z rana. W czasie kolacji po wzniesieniu przez bielskiego wojennego naczelnika toastu za zdrowie CESARZA JEGO MOŚCI przy radośnych okrzykach „ura," bielski powiatowy marszałek szlachty wzniosł zdrowie solenizanta téj uroczystości M. M. Murawjewa, spotkane przez wszystkich ze szczególném uniesieniem i potém powtórzone na wezwanie naczelnika wojennego.

— Jego Ekscellencja Michał syn Mikołaja Murawjew przysłał na imię jenerał-majora Rejbnica, przy wydaleniu się dowodzonego przezeń l. gw. Izmajłowskiego pułku z wileńskiego okręgu wojennego do S.-Petersburga, telegram następnéj treści:

„Szczerze dziękuję panu i walecznemu Izmajłowskiemu pułkowi za pozdrowienie i błogie życzenia. Zawsze mi pozostanie pamiętnym ten czas, kiedy ja korzystałem z pomocy zuchów Izmajłowców i ich godnego dowódcy, którym ja jestem tak wiele obowiązany za powodzenie przy uśmierzéniu, w tutejszym kraju, powstania i buntu. (Inw. Ross.)

W „Wiad. Mosk." między innemi piszą: „Zakomunikowano nam następne depesze telegraficzne:

„Jenerałowi Murawjewowi.

Członkowie niemieckiego klubu, ożywieni głębokiém współczuciem ku wszystkim mądrym waszym rozporządzeniom dla pomyślnego uśmierzenia powierzonego wam kraju, kłamliwie i złomyślnie tłumaczonym przez zagraniczną prassę, podnoszą toast za zdrowie wasze, waleczny jenerale (jednogłośne „ura" w téj chwili rozlega się po salach zgromadzenia), życząc wam zupełnego powodzenia dla doprowadzenia do końca dobrych waszych zamiarów dla sławy Rossji.

Starsi F. Benke, R. Wener, A. Folkmann, R. Lutken. W. Szubert, F. Hartmann, A. Getler.

Wilno 10 listopada.

Do Moskiewskiego niemieckiego klubu. Szczerze dziękuję pp. Starszym i członkom klubu za pozdrowienie i dobre życzenia.

Jenerał Murawjew.

Do gazety „Głos" piszą z Warszawy 7 (19) listopada. Tylko co dowiedziałem się, że jedna z naszych kolumn posłanych w okolice Warszawy ujęła Żychlińskiego, naczelnika 3 oddziału województwa mazowieckiego. On wiele razy dowodził bandami i był jednym z czynnych organizatorów powstania; w sierpniu w utarczce z jenerał-porucznikiem baronem Mellerem Zakomelskim on został ranny w lewą rękę i odtąd z bandami niewychodził, tylko leczył się i zajmował się administracją wojskową. Szczegóły schwytania jego były następne: Oddział pułkownika Sokołowskiego dowódcy żmudzkiego pułku grenadjerów koło Grojca schwytał powstańca, od którego dowiedział się wiele szczegółów o powstańcach, tudzież o pobycie Żychlińskiego, który był w Michrowie i jeszcze w dwóch innych miejscach z kolei. W nocy we wtorek 5 listopada posłany był objazd z dwóch plutonów grodzieńskich huzarów pod dowództwem porucznika Baumgartena i barona Mellera Zakomelskiego do Michrowa, z tém, iż jeśli tam Żychlińskiego niema, to żeby plutony huzarów obejrzały inne punkta wskazane znajdujące się koło Michrowa. Objazd, niedojeżdżając do Michrowa, schwytał konnego powstańca w alei prowadzącéj do dworu i zaraz otoczył dom. Poczęła się rewizja. Jeden jegomość, adjutant Żychlińskiego, znaleziony został w szafie, a sam Żychliński pod pierzyną. On wydaje siebie za Jezierskiego i pokazuje pasport, lecz wszystkie cechy dowodzą, że to jest Żychliński. W lewym ręku kula, wąsy zakręcone do góry; bóty lakierowane; nawet spodnie i wizytka takie jak było powiedziano. O ranie on powiade, że ją otrzymał we Francji na pojedynku. On i adjutant jego siedzą teraz w cytadeli. Oprócz nich wzięty jeszcze ksiądz dominikan znaleziony w Gosteczynie u burmistrza. Ksiądz ten znajdował się w bandach i miewał podburzające mowy.

Въ Рус. Инв. пишутъ изъ Варшавы: Уличныя убійства въ Варшавѣ, благодаря Бога, кажется прекратились окончательно. Конфискаціи домовъ Замойскаго, европейскаго отеля и палаца Бланка (по дѣлу о посягательствѣ на жизнь генерала Трепова) показали разбойникамъ, что не только убійство, но и всякое покушеніе на него слишкомъ дорого обходятся народу, и графъ Бергъ шутить не любитъ. Нѣкоторые изъ красныхъ, въ оправданіе свое, говорятъ, что императоръ Наполеонъ строго выговаривалъ за эти убійства парижскому польскому комитету и даже пригрозилъ, такъ какъ убійства эти вредятъ „народной справѣ“,—вслѣдствіе чего будто бы парижскіе разбойники потребовали отъ варшавскихъ непремѣнно прекращенія убійствъ; въ какой степени это справедливо—неизвѣстно; изъ оффиціальнаго рапорта Жихлинскаго (рапортъ этотъ захваченъ на дняхъ войсками въ числѣ прочихъ бумагъ) видно, что въ его шайку поступили бѣжавшіе изъ Варшавы 300 человѣкъ жандармовъ-рѣзуновъ. Въ этомъ же рапортѣ находится много интересныхъ вещей и между прочимъ, что въ варшавскомъ уѣздѣ расположено правильнымъ постоемъ нѣсколько сотъ мятежниковъ, и что онъ, Жихлинскій, занятъ приведеніемъ въ порядокъ огнестрѣльнаго оружія, которое очень пострадало *отъ лежанія, безъ всякаго прикрытія, мѣсяцъ въ землѣ и три недѣли въ водѣ.* (Рус. Инв. Н. 252).

Въ „Русскомъ Инвалидѣ“ пишутъ изъ Шавель: „Начато новое обезоруженіе жителей: дома лѣсниковъ и вообще отдѣльныя хаты, расположенныя въ такихъ мѣстахъ, гдѣ могутъ имѣть пріютъ повстанцы, приводятся въ нежилое положеніе, т. е., по выселеніи жителей въ ближайшія деревни, въ опустѣлыхъ домахъ снимаютъ крыши, ломаютъ печи, снимаютъ окна и двери; мѣры эти приносятъ хорошіе результаты.

„Рядомъ съ выселеніемъ жителей ведутъ въ лѣсахъ просѣки, 10 саженъ ширины; большія дороги очищаются также въ обѣ стороны на 50 саженъ, слѣдующія затѣмъ 50 саженъ обращаются изъ лѣсовъ въ рощи.

„Прокладка просѣкъ началась уже въ лѣсахъ гирканскихъ, грудзевскихъ и юрдайскихъ, а также по митавскому шоссе; въ прочихъ мѣстахъ составляются только проекты рубки и выводятся направленія просѣкъ. Вся работа по проложенію просѣкъ производится безъ всякихъ издержекъ со стороны казны. Сперва назначается владѣльцамъ послѣдній срокъ, послѣ котораго работы должны быть въ полномъ ходу, если условіе это владѣльцемъ не исполнено, рубка лѣса производится окрестными жителями, съ правомъ обратить въ собственность срубленное. Общія рекогносцировки лѣсовъ, предшествовавшія прокладкѣ просѣкъ, не остались безъ результатовъ; при содѣйствіи сельской стражи, знающей мѣстность, войсками открыты въ разныхъ мѣстахъ небольшіе склады ружей и боевыхъ припасовъ. Рекогносцировки же лѣсовъ показали, что шаекъ у насъ въ уѣздѣ уже нѣтъ.“ (Голосъ N. 302)

Просѣки по распоряженію г. главнаго начальника края дѣлаются во всѣхъ четырехъ Литовскихъ губерніяхъ и скоро будутъ кончены. Всѣ тѣ мѣста, въ которыхъ мятежныя скопища наиболѣе скрывались въ дебряхъ и болотахъ будутъ, такимъ образомъ доступны для войска и сельской стражи. (Редак.)

Въ частной корреспонденціи Русскаго Инвалида изъ м. Трашкуны, Вилькомирскаго уѣзда, 4 ноября пишутъ: Вилькомирскій уѣздъ—край, бывшій въ началѣ позорищемъ главныхъ мятежническихъ движеній на Литвѣ, и къ сожалѣнію, теперь еще не совсѣмъ спокойный. Весною здѣшнія окрестности принимали дѣятельное участіе въ формированіи тѣхъ шаекъ, которыя вошли въ составъ самой большой и самой главной банды—Доленго—Сѣраковскаго. За мѣстечкомъ Андронишки есть ксендзовскій фольварокъ Кнебе; онъ стоитъ въ лѣсу, на довольно пространной, не много возвышенной площади, образуемой изгибомъ рѣки Свенты, и былъ мѣстомъ, гдѣ формировалась шайка для Сѣраковскаго. На этомъ фольваркѣ Сѣраковскій, пріѣхавъ изъ Вильно, гдѣ въ послѣднее время игралъ онъ такую недостойную, двусмысленную игру, прожилъ болѣе недѣли, и принялъ начальство надъ соединившимися мятежниками. Здѣсь, на военномъ совѣтѣ, мятежные начальники рѣшили идти подъ Биржу, вопреки мнѣнію повѣшеннаго впослѣдствіи Колышко, и вслѣдъ за этимъ движеніемъ произошла биржинская катастрофа 25, 26 и 27 апрѣля, нанесшая такой сильный, чувствительный ударъ мятежу.

Оникштинское *) сельское общество казенныхъ крестьянъ, въ предѣлахъ котораго происходила эта мятежная агитація, принимало въ ней участіе, болѣе сильное, чѣмъ всѣ другія въ ковенской губерніи, за исключеніемъ развѣ Лигумскаго (шавельскаго уѣзда). Болѣе 250 крестьянъ этого общества ушло въ мятежъ; разумѣется, болшая часть изъ нихъ вскорѣ возвратилась по домамъ, тѣмъ не менѣе представляя почву, довольно удобную для дѣйствія шаекъ въ теченіи всего лѣта, и требуя всегда бдительнаго надзора. Въ м. Оникштахъ стоитъ отрядъ и тамже имѣетъ мѣстопребываніе становой приставъ и военный начальникъ стана; къ сожалѣнію, станъ этотъ такъ великъ (онъ тянется почти на 70 верстъ въ длину), что постоянное бдительное наблюденіе за состояніемъ его дѣлается крайне затруднительнымъ. Въ виду настоящихъ, экстренныхъ обстоятельствъ, такіе станы не мѣшало бы уменьшить.

Третьяго дня я арестовалъ въ деревнѣ Ракутанахъ, въ 8 верстахъ отсюда, одного мятежника, который пришелъ къ одному крестьянину этой деревни съ требованіемъ держать его у себя скрытно, за что помѣщикъ Гижинскій, говорилъ онъ, дастъ хлѣба, муки, денегъ и всего, что нужно. Крестьянинъ притворно соглсился на это, и уложивъ своего гостя спать, послалъ сосѣдку старуху къ намъ въ Трашкуны, дать объ этомъ знать, самъ же онъ, съ топоромъ въ рукахъ, караулилъ у дверей гумна, покуда не пріѣхалъ я съ казаками и не взялъ мятежника. Мнѣ обѣщали, что такой поступокъ вѣрнаго крестьянина не будетъ оставленъ безъ награды.

Собственно здѣсь, въ лѣсахъ трашкунскихъ, все время рыскалъ Малецкій; уцѣлѣвъ отъ биржинскаго погрома, онъ началъ дѣйствовать отдѣльно, избѣгая встрѣчъ съ войсками, и ограничивая свои подвиги тѣмъ, что сбивалъ орлы съ столбовъ и вывѣсокъ, уничтожалъ верстовые столбы, вѣшалъ и тому подобное; шайка его не достигала болѣе 60 человѣкъ. Я слышалъ, что отецъ его, имѣя 12 человѣкъ дѣтей, приведенъ теперь въ крайне бѣдственое положеніе и проклялъ сына, виновника несчастій всего семейства.

Мѣстомъ дѣйствій Малецкаго были лѣса, окружающіе Трашкуны и лѣсное пространство между мѣстечками Троупе, Андронишки, Оникшты и Сурдеги; въ самыхъ Трашкунахъ мятежники въ теченіи лѣта появлялись, кажется, восемь разъ.

26 октября, летучій отрядъ капитана Левашова изъ роты стрѣлковъ Императорской фамиліи и полуэскадрона лейбъ-гвардіи Уланскаго полка разогналъ эту шайку недалеко отсюда; кромѣ убитыхъ и брошенныхъ вещей, одинъ взятъ въ плѣнъ; мятежникъ, арестованный въ Ракутанахъ, отбился отъ шайки въ этотъ же день. Не знаю, соберется ли шайка вновь; до сихъ поръ объ ней ничего не слышно.

Другая шайка, дѣйствовавшая къ востоку отъ р. Свенты, это крайне маленькая партія Лакашунуса. Лакашунусъ—мужикъ изъ м. Дусятъ, прежде негодяй и конокрадъ, а теперь польскій полковникъ, военный начальникъ Новоалександровскаго уѣзда и ремонтеръ кавалеріи Людкевича. Впрочемъ, такое важное званіе не только не мѣшаетъ, но еще способствуетъ ему заниматься воровствомъ и грабежемъ.

Еще была шайка какого-то Совы (въ 100 человѣкъ), перешедшаго изъ Польши и недавно разбитаго. Другіе же говорятъ, что Сова этотъ—Висневскій, дѣйствующій здѣсь уже давно, и теперь, по неизвѣстной причинѣ, принявшій другое названіе.

Когда будутъ кончены пролагаемыя теперь просѣки въ лѣсяхъ; когда, согласно съ изданнымъ недавно приказаніемъ, совершится переселеніе мелкой шляхты и лѣсниковъ-кутниковъ изъ отдѣльныхъ домиковъ и лѣсныхъ застѣнковъ въ деревни и мѣстечки, когда строенія эти будутъ приведены въ негодность для жилья,—мятежникамъ держаться не будетъ никакой возможности. И теперь уже еще бродящіе по лѣсамъ въ высшей степени голодны и холодны.

Передаю нѣкоторыя подробности извѣстнаго уже вамъ дѣла подполковника Карпова. Подполковникъ Карповъ, съ 4 ротою стрѣлковаго баталіона Императорской фамиліи и двадцатью казаками Атаманскаго полка, на голову разбилъ шайку Людкевича въ поневѣжскомъ уѣздѣ. Изъ 92 человѣкъ мятежниковъ осталось на мѣстѣ 56 труповъ и въ томъ числѣ самъ Людкевичъ! Трофеи: 70 лошадей, знамя, оружіе; раненный Людкевичъ, умершій въ дорогѣ, привезенъ въ Поневѣжъ. Говорятъ, что 11 человѣкъ пановъ окружавшихъ Людкевича, дрались отчаянно. Наша потеря заключаетсѣ въ двухъ стрѣлкахъ, тяжело раненыхъ: одному изъ нихъ унтеръ-офицеру, нанесено 14 ранъ; другой, горнистъ, лежа на землѣ и потерявъ уже глазъ, трубилъ аттаку.

Ал. Иск....ій.

Въ 270 N. Dzien. Pow. напечатано:

Въ виду безчестнѣйшей лжи, распространяемой все болѣе и болѣе заграничною прессой по поводу событій въ Польшѣ и заимствуемой преимущественно изъ *Часа* и другихъ польскихъ газетъ, издающихся въ Краковѣ, Львовѣ и Познани, которыя, подобно всѣмъ произведеніямъ революціонной печати, вопреки своему запрещенію, тайно ввозятся и распростаняются въ Царствѣ—нельзя долѣе сохранять молчаніе.

Съ этою цѣлію открываемъ столбцы нашей газеты не для опроверженія безобразнаго множества нелѣпостей—это было бы слишкомъ долгимъ и затруднительнымъ занятіемъ,—но для категорическаго опроверженія отъ времени до времени болѣе рѣзкой лжи и для возстановленія фактовъ въ ихъ истинномъ свѣтѣ. Не будемъ всегда приводить газетъ, повторяющихъ эти ложныя извѣстія, потому что они, какъ выше замѣчано, фабрикуются большею частью въ редакціи *Часа* и другихъ польскихъ газетъ.

На этотъ разъ укажемъ на слѣдующіе обманы:

Ложно то, будто *беременная* женщина, жена Варшавскаго домовладѣльца, фамиліи которой, разумѣется, не упоминаютъ, (ибо въ такомъ случаѣ легко бы открылось вранье) была когда-то наказана розгами въ канцеляріи VIII циркула за нарушеніе предписаній о фонаряхъ. Наказаніе въ этомъ отношеніи ограничивается проведеніемъ ночи подъ арестомъ, за которымъ на слѣдующее утро освобождается, если только арестованное лицо не скомпромитировано сильно чѣмъ инымъ; въ этомъ послѣднемъ случаѣ она отдается въ руки правосудія.

Ложно то, будто женщины были высылаемы внутрь имперіи безъ предварительнаго слѣдствія и суда. Женщины, къ которымъ примѣнялись эти предохранительныя мѣры, были обвинены какъ участницы въ революціонномъ заговорѣ. Г-жа Розалія Валишевская предсѣдательствовала, между иными, въ женскомъ революціонномъ комитетѣ, отнюдь не имѣвшемъ цѣлью оказывать помощь семействамъ убитыхъ повстанцевъ. Ложно то, будто дочери этой госпожи, умолявшія о ея помилованіи, получили въ отвѣтъ, что если бы доказана была виновность ихъ матери, она была бы подвержена пыткѣ. Пытки отмѣнены какъ въ Имперіи, такъ и въ Царствѣ и никакой военный судъ не имѣетъ права употреблять ихъ и дѣйствительно не употребляетъ.

Неправду говоритъ Patrie отъ 19 числа, будто двѣ женщины осуждены были въ Варшавѣ на смерть. Одна изъ этихъ женщинъ, подлежащихъ, по словамъ парижской газеты, этому приговору, графиня Ледуховская, невѣстка апостольскаго нунція въ Брюсселѣ, никогда не была арестована ни въ Варшавѣ, ни въ Царствѣ. Другая, которой Patrie не называетъ по имени, именно сестра фелиціанокъ Текла Трахановская, скомпромитована въ высшей степени, но ея дѣло еще не кончено. Она была дѣятельнымъ членомъ революціонной организаціи, присвоивающей себѣ названіе народнаго правительства. У нея найдена тайная типографія этой организаціи и множество революціонныхъ бумагъ, которыя сама разсылала по всему краю. Кромѣ того, будучи шпіономъ упомянутой организаціи, она подводила подъ кинжалъ мятежническихъ судилищъ лицъ, извѣстныхъ своею приверженностью правительству.

Сестры-близнецы Флейшеры уже тому нѣсколько недѣль, какъ выпущены на свободу; слѣдовательно ложно извѣстіе, сообщаемое корреспонденціею „Breslauer Zeitung“, будто въ минуту высылки ихъ въ Россію отцу не хотѣли сказать въ какой городъ онѣ будутъ отправлены на жительство.

Ложно то, будто акушерка Аполонія Байль, у которой нашли на Ясной улицѣ, тайный типографскій станокъ, приговорена была къ тѣлесному наказанію и умерла при 50 ударѣ розгой. Она жива и здорова и ожидаетъ окончанія своего дѣла.

Неправда также, будто ей предоставлено было избирать между смертью и вознагражденіемъ въ 100 0 рублей за указаніе владѣльца этой типографіи. Она его уже назвала по имени и правосудіе преслѣдуетъ его.

Ложно то, будто сторожа ветеринарнаго училища, нанесшаго ударъ ножемъ ветеринарному лекарю Зелинскому, полиція наказала только извѣстнымъ количествомъ розогъ, въ томъ убѣжденіи, что въ его покушеніи ничего не было политическаго. Преступникъ, именемъ Долецкій, переданъ въ руки закона, для сужденія его по уголовному уложенію.

— W „Rossyjskim Inwalidzie“ piszą z Warszawy: Uliczne zabójstwa w Warszawie, dzięki Bogu, zdaje się ustały ostatecznie. Konfiskaty domów Zamojskiego, Hotelu europejskiego i pałacu Blanka, (w sprawie zamachu na życie jenerała Trepowa) dowiodły rozbójnikom, że nietylko zabójstwo lecz wszelki zamach bardzo drogo kosztują narodowi i hrabia Berg żartować nielubi. Niektórzy z c z e r w o n y c h, na usprawiedliwienie swe powiadają, że cesarz Napoleon surowo wymawiał za te zabójstwa paryskiemu polskiemu komitetowi i nawet zagroził, ponieważ zabójstwa te szkodzą „sprawie narodowéj“—w skutek czego jakoby paryscy rozbójnicy zapotrzebowali od warszawskich bezwarunkowego zaprzestania zabójstw; o ile to prawda niewiadomo; z urzędowego raportu Żychlińskiego (raport ten w liczbie innych papierów został temi dniami schwytany) widać, iż do jego bandy wstąpili zbiegli z Warszawy 300 żandarmów-rzeźników. W tymże raporcie znajduje się dużo ciekawych rzeczy, a między innemi, że w warszawskim powiecie rozlokowano regularnie postojem kilkuset powstańców i że on Żychliński zajęty jest uporządkowaniem palnéj broni, która bardzo ucierpiała od leżenia bez żadnego przykrycia, przez miesiąc w ziemi i trzy tygodnie w wodzie. (Inw. ros.)

— W „Inwalidzie Rossyjskim“ piszą z Szawel: „Rozpoczęto nowe rozbrojenie mieszkańców; domy leśników i w ogóle oddzielne chaty, położone w takich miejscach, gdzie mogą mieć przytułek powstańcy doprowadzają się do stanu niemieszkalnego; t. j. po wysiedleniu mieszkańców do bliższych wiosek, w opuściałych domach zdejmują dachy, rozbijają piece, wyjmują okna i drzwi; środki te przynoszą dobre skutki.

„Równo z wysiedleniem mieszkańców przecinają w lasach tryby, 10 sążni szerokości; wielkie drogi również oczyszczają się po obu stronach na 50 sążni, a następne zatém 50 sążni zamieniają się na gaiki.

Wyrąbywanie tryb rozpoczęło się już w lasach girkańskich, gruzdziowskich i jurdajskich, a także koło szosse mitawskiego; w innych miejscach robią się tylko projekta tryb.

Wszystkie prace wyrębów odbywają się bez osobnych wydatków ze strony skarbu. Naprzód daje się właścicielom ostatni termin, po którym roboty powinny być w zupełnym ruchu; jeśli warunek ten nie jest wykonany przez właściciela, to wyrąbywanie odbywa się przez okolicznych mieszkańców, z prawem własności wyrąbanego drzewa. Ogólne rekonesanse lasów poprzedzające wyrąbywanie tryb nie zostały bez skutków; przy pomocy straży wiejskiéj, znającéj miejscowość, wojska wykryły w różnych miejscach niewielkie składy strzelb i zapasów bojowych. A rekonessanse lasów dowiodły, że band u nas w powiecie już niemasz.

Tryby z rozporządzenia p. Głównego Naczelnika kraju wycinają się we wszystkich czterech gubernjach litewskich i wkrótce zostaną ukończone. Wszystkie miejscowości, w których najwięcéj ukrywały się powstańcze zbiorowiska śród ostępów i błot, staną się w ten sposób dostępnemi dla wojsk i straży wiejskich. (Red.)

— W prywatnéj korrespondencji „Inwalida Rossyjskiego“ z m. Traszkun pttu Wiłkomirskiego piszą pod d. 4 listopada: „Powiat Wiłkomirski, który z początku był widowiskiem głównych ruchów powstańczych na Litwie, na nieszczęście teraz jeszcze niezupełnie spokojny. Z wiosny tutejsze okolice brały czynny udział w formowaniu tych band, które weszły do składu największéj i najgłówniejszéj bandy—Dołęgi-Sierakowskiego. Za miasteczkiem Androniszki jest folwarek księdzowski Knebe, położony w lesie na dość obszernéj cokolwiek wyniosłéj płaszczyznie, tworzącéj się zagięciem rz. Swiętéj, w którym formowała się banda dla Sierakowskiego. W tym folwarku Sierakowski, przyjechawszy z Wilna, gdzie ostatniemi czasy odegrał tak niegodną dwuznaczną rolę, przesiedział więcéj tygodnia i przyjął dowództwo nad połączonymi powstańcami. Tam na radzie wojennéj dowódcy powstańców postanowili udać się pod Birże, wbrew zdaniu powieszonego późniéj Kołyszki, i zaraz po tym marszu zdarzyła się birżańska katastrofa 25, 26 i 27 kwietnia, która zadała tak silną i dotkliwą klęskę powstaniu.

Oniksztyńska *) gromada wiejska skarbowych włościan, w obrębach któréj odbywała się ta agitacja buntownicza, brała w niéj udział silniejszy niż wszystkie inne w gubernji Kowieńskiéj, z wyjątkiem chyba Ligumskiéj (pttu szawelskiego). Więcéj jak 250 włościan z téj gromady poszło do powstania, ma się rozumieć, większa część z nich wróciła zaraz do domów, niemniéj jednak przedstawiając niwę dosyć dogodną dla działania band w ciągu całego lata i wymagając ciągłéj baczności. W m. Oniksztach stoi oddział i tamże mieszka assesor stanowy i wojenny naczelnik cyrkułowy; na nieszczęście cyrkuł ten jest tak obszerny (prawie 70 wiorst długości), iż stałe nad nim czuwanie staje się bardzo trudném. W obec teraźniejszych nadzwyczajnych okoliczności, takie cyrkuły niewadziło by zmniejszyć.

Pozawczoraj aresztowałem we wsi Rakutanach, o 8 wiorst ztąd jednego powstańca, który przyszedł do jednego włościanina téj wsi, wymagając, aby ten go przetrzymał u siebie tajemnie, za co obywatel Giżyński, powiadał on, da zboża, mąki, pieniędzy i wszystkiego co trzeba. Włościanin obłudnie przystał na to, i ułożywszy swego gościa spać, posłał sąsiadkę staruszkę do nas do Traszkun dać o tém wiedzieć, a sam z siekierą w ręku pilnował u drzwi gumna, aż póki ja nie przybyłem z kozakami i aresztowałem powstańca. Mnie obiecano, że taki czyn wiernego włościanina nie obejdzie się bez wynagrodzenia.

Właściwie tu w lasach traszkuńskich przez cały czas uwijał się Malecki; ocalawszy od pogromu birżańskiego on począł działać oddzielnie, unikając potyczek z wojskiem i poprzestając na tém, iż zbijał orły ze słupów i szyldów, niszczył słupy wiorstowe, wieszał i t. p.; banda jego niebyła nigdy większą nad 60 ludzi. Słyszałem, iż ojciec jego mając 12-ro dzieci, doprowadzony został teraz do ostatecznego stanu i wyklął syna, jako sprawcę tego nieszczęścia całéj rodziny.

Malecki działał ciągle po lasach otaczających Traszkuny, tudzież między miasteczkami Troupe, Androniszki, Onikszty i Surdegi; w samych Traszkunach powstańcy podczas lata ukazywali się zdaje się ośm razy.

26 października oddział lotny kapitana Lewaszowa z roty strzelców C e s a r s k i é j familji i pół szwadronu lejbgwardji ułańskiego pułku rozpędził tę bandę ztąd nieopodal; prócz zabitych i rzuconych rzeczy, jeden został wzięty w niewolę; powstaniec aresztowany w Rakutanach, odbił się od bandy tegoż samego dnia. Niewiem czy zbierze się banda znowu, bo dotąd o niéj niesłychać.

Druga banda, która działała na wschód od rz. Swiętéj, była to maleńka zupełnie partja Łukaszunosa. Jest to chłop z m. Dusiat przed tém niegodziwiec i złodziéj koni, a teraz polski pułkownik, wojenny naczelnik Nowoaleksandrowskiego powiatu i remontjer jazdy Ludkiewicza. Zresztą tak wysoka godność nie przeszkadza mu, a nawet pomaga zajmować się kradzieżą i rabunkiem.

Jeszcze była banda jakiegoś Sowy (ze 100 ludzi), który przeszedł z Polski i niedawno został rozbity. Drudzy zaś utrzymują, że Sowa ten jest to Wiśniewski, który tu działa od dawna, a teraz z niewiadoméj przyczyny przyjął inne nazwisko.

Jak będą pokończone odbywające się teraz wyrąbywania lasów, skoro zgodnie z wydanym niedawno rozkazem nastąpi przesiedlenie drobnéj szlachty i leśników—kątników z oddzielnych domków i leśnych zaścianków do wiosek i miasteczek, skoro budynki te będą doprowadzone do stanu niemieszkalnego, wtedy powstańcom niebędzie żadnéj możności utrzymania się. I teraz już wałęsający się po lasach są w najwyższym stopniu zziębnięci i głodni.

Podaję niektóre szczegóły znanéj wam już rozprawy podpułkownika Karpowa. Podpułkownik Karpow z 4 rotą strzeleckiego bataljonu C e s a r s k i é j familji i 20 kozakami Atamańskiego pułku rozbił na głowę bandę Ludkiewicza w powiecie poniewieskim. Z 92 powstańców, zostało na miejscu 56 trupów i w téj liczbie Ludkiewicz. Trofea: 70 koni, chorągiew, broń; ranny Ludkiewicz, który umarł na drodze i został przywieziony do Poniewieża. Powiadają, że 11 panów otaczających Ludkiewicza biło się rozpaczliwie. Nasza strata zawierała się w dwóch strzelcach ciężko rannych; jednemu z nich podoficerowi zadano 14 ran; drugi trębacz, leżąc na ziemi i straciwszy już oko trąbił do ataku.

Al. Isk....i.

W N-rze 270 Dziennika Powszechnego wydrukowano:

„W obec coraz haniebniejszych kłamstw o wypadkach w Polsce, rozgłaszanych przez zagraniczną prasę, a czerpanych po większéj części z Czasu i innych dzienników polskich wydawanych w Krakowie, Lwowie i Poznaniu, które jakkolwiek zabronione w Królestwie, dochodzą tajemnie i rozszerzane są jak wszystkie utwory prasy rewolucyjnéj, nie podobna dłużéj zachowywać milczenia.

W tym celu otwieramy kolumny naszego Dziennika, nie dla zbijania bezkształtnéj masy bezsensów, bo było by to zbyt długie i uciążliwe zadanie, lecz dla kategorycznego zaprzeczenia od czasu do czasu najwybitniejszym kłamstwom i przywrócenia w ten sposób faktów w prawdziwem ich świetle. Nie będziemy zawsze przytaczali dzienników powtarzających te kłamliwe wiadomości, ponieważ po większéj części, jak wyżéj powiedziano, fabrykują się one w redakcji Czasu i innych dzienników polskich.

Na ten raz wykażemy następujące kłamstwa:

Fałszem jest jakoby kobiéta brzemienna, żona właściciela Warszawskiego, którego nazwiska rozumie się nie wymieniają, bo zbyt łatwem byłoby dowiedzenie kłamstwa, była kiedykolwiek obita rózgami w kancelarji VIII cyrkułu, w skutku aresztowania niby za przekroczenie przepisów co do noszenia latarek. Cała kara w takim razie ogranicza się na przepędzeniu nocy w areszcie, poczem następuje rano uwolnienie, jeżeli osoba aresztowana nie jest pod innym względem znacznie skompromitowana, kiedy to ma miejsce, bywa oddawana w ręce sprawiedliwości.

Fałszem jest jakoby kobiety były wysyłane wewnątrz Cesarstwa, bez poprzedniego sledztwa i sądu. Kobiety, względem których przyjęto ten środek bezpieczeństwa, były obwinione i przekonanie o knowania rewolucyjne. Pomiędzy innemi p. Rozalja Waliszewska prezydowała w rewolucyjnym komitecie pań, którego cel zupełnie był inny od udzielania pomocy rodzinom zabitych powstańców. Fałszem jest jakoby miano odpowiedzieć córkom téj pani, błagającym o ułaskawienie, że gdyby miano pewność o winie ich matki, byłaby ona wzięta na tortury, bo tortury są zniesione tak w Cesarstwie, jak i Królestwie, a żaden sąd wojenny nie ma prawa ich używać, ani też ich używa.

Fałszem jest, jak powiada „Patrie“ z d. 19-go, jakoby dwie kobiety były skazane w Warszawie na ścięcie. Z dwóch kobiet, o których wspomina dziennik paryzki, jako podlegających temu wyrokowi, jedna hrabina Ledóchowska, bratowa nuncjusza Apostolskiego w Brukselli, nigdy nie była aresztowaną ani w Warszawie ani w Królestwie, druga któréj nazwiska Patrie nie wymienia, siostra Felicjanka Tekla Trachanowska, jest jak najmocniéj skompromitowana, lecz proces jéj nie został jeszcze ukończony. Była ona czynnym członkiem organizacji rewolucyjnéj, nadającéj sobie nazwę rządu narodowego. Znaleziono u niéj tajną drukarnię téj organizacji i masę pissm rewolucyjnych, które sama rozsyłała po całym kraju. Co więcéj; szpiegując dla wspomnionéj organizacji, wskazywała pod sztylet trybunałów rewolucyjnych osoby znane z przywiązania do rządu.

Siostry bliźniaczki Fleischer, są od kilku tygodni wypuszczone na wolność, zatém fałszem jest, jak donosiła korespondencja „Breslauer Zeitung,“ że w chwili mniemanego ich wywiezienia do Rossji, odmówiono ojcu udzielenia wiadomości do którego miasta miały być zawiezione na mieszkanie.

Fałszem jest, jakoby akuszerka Apolonja Bayles, u któréj przy ulicy Jasnéj odkryto tajną prasę drukarską, została skazana na karę cielesną, i że umarła przy 50 uderzeniu rózgami. Ma się ona bardzo dobrze, oczekując na ukończenie swego procesu.

Fałszem jest także, jakoby jéj dano do wyboru pomiędzy śmiercią a nagrodą 1,000 rubli za wskazanie właściciela téj drukarni. Wymieniła już go, i sprawiedliwość go poszukuje.

Fałszem jest, jakoby skoro stróż szkoły weterynaryjnéj zadał cios nożem lekarzowi weterynaryjnemu Zielińskiemu, policja ograniczyła się na ukaraniu go pewną liczbą rózg w przekonaniu, że nic politycznego nie było w tym zamachu. *Przestępca* nazwiskiem Dolecki, został oddany w ręce sprawiedliwości, dla osądzenia go według kodeksu karnego.

---

*) Оникшты—мѣстечко на Свентѣ, въ 17 верстахъ отсюда.

*) Onikszty, miasteczko nad rzeką Świętą o 17 wiorst stąd odległe.

Wiadomości Zagraniczne.

POGLĄD OGÓLNY.

Wilno, 18 listopada.

Zwróciliśmy już pobieżnie uwagę czytelników naszych na dziejowe koleje spadkobierstwa korony duńskiéj; gdy atoli przedmiot ten zdaje się zapowiadać obszerniejsze rozmiary, widzimy potrzebę bliższego objaśnienia wiążących się z nim okoliczności.

W Danji i w księstwach panuje dom Oldenburgski, a mianowicie księstwa od roku 1460-go,—kiedy Chrystjan I król duński przez stany szlezwigsko-holsztyńskie wybrany został na panującego książęcia ich kraju,—zostają z Danją w związku osobowym (unio personalis). Tron duński aż do 1660-go był elekcyjnym, lecz w tym roku został dziedzicznym tak po mieczu jak po kądzieli. Inaczéj mają się rzeczy w księstwach, w których tylko dzielnica męzka domu oldenburgskiego jest dziedziczną, jak to mnogie traktaty przyznały i nieodzownie utrwaliły.

Na krolu Frederyku VII-m wymarło pokolenie męzkie głównéj dzielnicy domu holsztyńskiego, bo rozpadał się on na następne gałęzie: I. Dzielnica królewska, główna, któréj ostatnim mężczyzną był Frederyk VII. II. Dzielnica uboczna holsztyńsko-sondeburgska, rozpadająca się na dwie podrzędne: szlezwigsko-holsztyńsko-sonderburgską na Angustenburgu i na szlezwigsko-holsztyńsko-sonderburgską na Glücksburgu. III. Dzielnica książęca holsztyńsko-gottorpska, któréj starszą gałęź przedstawia Rossja, młodszą zaś dom Wazow. Nakoniec IV. Dzielnica uboczna holsztyńsko-oldenburgska.

Gdyby spadkobierstwo zachowało bieg przyrodzony i oparty na traktatach, wówczas w Danji korona przejśćby musiała na najbliższe po kądzieli królewskie krewne, któremi są dwie córki króla Frederyka VI. Jedna z nich była zaślubioną przez niedawno zmarłego książęcia Chrystjana, młódsza oddała rękę jednemu z książąt glücksburgskich; lecz obiedwie są bezdzietne, a więc na nich wygaśnie i po kądzieli główna królewska dzielnica. Po ich zgonie musiałby dziedziczyć tron w Danji dom Augustenburgow.

Najstarszym z nich jest pruski jenerał książę Chrystjan, który poślubił hrabiankę Daneskiold nie pochodzącą z krwi panującéj. Podobnież i brat jego Frederyk połączył się małżeństwem z inną hrabianką Daneskiold; ale żyje syn ich stryja Emila, zmarłego w 1841, ze stadła z księżniczką krwi panującéj, a mianowicie: książę Woldemar, pruski jenerał w Coblenz (bezżenny); po Augustenburgach dopiéro Glücksburgowie mogliby koronę duńską odziedziczyć.

Prawa spadkobiercze Augustenburgów niejednokrotnie były zaprzeczane, Duńczycy niełatwoby zgodzili się na przyjęcie którego z nich za króla, zwłaszcza, że w roku 1848-m kilku Augustenburgow stanęło na stronie niemieckiéj.

Te okoliczności i wpływy rodzinne, poruszane ręką księżny Luizy hesko-kasselskiéj, zniewoliły króla Frederyka VII-go do wytężenia wszystkich sposobów, aby Augustenburgów od spadkobierstwa w Danji usunąć.—Frederyk VII odwołał się do powagi Cesarza Mikołaja I, jako głowy dzielnicy gottorpskiéj Oldenburskiego domu. Stanął więc d. 5 czerwca 1851 roku w Warszawie układ rodzinny między Cesarzem Rossyjskim i królem duńskim, jako głową królewskiéj dzielnicy tegoż domu, w którym zupełnie przemilczano o roszczeniach Augustenburgow, spadkobierstwo zaś przeniesiono na Glücksburgow, przez co i widoki spadkobierstwa Gottorpow stały się znacznie bliższemi. Rzeczony układ warszawski wszedł później do traktatów londyńskich 1852 roku i potwierdzony został przez sejm duński 1853, na którym prawo następstwa tronu uchwalono.

Niepodobna Duńczykom odmówić prawa ustalenia następstwa tronu we własnym kraju, a przynajmniéj nic nie upoważnia ludu niemieckiego do występowania w Danji na rzecz Augustenburgów; inaczéj wszakże przedstawia się spadkobierstwo w księstwach. Tam żądaniom ich opartym na prawie zaprzeczyć trudno, a ludowi niemieckiemu tém więcéj na ich przyznaniu zależy, że rozciągają się nietylko na Holsztyn ale i na Szlezwig.

Ojciec świeżo zmarłego króla, Chrystjan VIII, również jak i syn jego Frederyk VII, byli pierwiastkowi niemieckiemu, przeważnemu dawniéj w Kopenhadze, stanowczo przeciwnymi, a wszelkie ich usiłowania zmierzały do rozdziału Szlezwigu z Holsztynem i do utworzenia, wcieliwszy Szlezwig do Danji, jednolitéj monarchji Duńskiéj, któréj rzeka Eider miała być wieczystą granicą. Na Holsztyn nie mogli oni rozciągnąć zamiaru wynarodowienia, bo to księstwo wchodziło w skład Związku niemieckiego. Chrystjan VIII wydał był w r. 1847-m znany powszechnie list otworzysty, mocą którego Szlezwig, lubo, według odwiecznych umów, nazawsze z Holsztynem zjednoczony, odłączyć należało. Ten list otworzysty wywołał protestację sejmu związkowego i zapalił między Danją i Niemcami wojnę. Czego Chrystjanowi VIII-mu nieudało się dokazać, to Frederyk VII osięgnął i wyjednał u dyplomacji europejskiéj przyznanie spadkobierstwa dla Glücksburgów. Mocą układu warszawskiego z r. 1851, Rossja zapewniła „całość ogólnéj monarchji Duńskiéj,“ a przez protokoł londyński 8 maja 1852 Austrja, Francja, Anglja, Prusy, Rossja, Szwecja i Danja zobowiązały się książęcia Chrystjana na Glücksburgu (małżonka księżniczki hesskiéj Luizy, ojca księżny Wallji i króla Hellenów Jerzego) i jego potomków po mieczu, przyznać za uprawnionych dziedziców wszystkich krajów podlegających obecnie berłu króla duńskiego.

Pytanie więc bezpośrednio zwrócone do Niemiec, według tego co się powiedziało, brzmi dziś następnie: „Czy Związek niemiecki uznaje, że Chrystjan IX, który na dniu 16-m listopada wstąpił na tron duński, jest razem książęciem Szlezwigu?

Według obrotu, jaki dziś okoliczności biorą, sądzimy, że sejm nie ośmieli się tego przyznać.

Że Chrystjan IX-ty nie posiada praw spadkobierstwa w Holsztynie, to niepodlega najmnejszéj wątpliwości; kiedy zaś panującym książęciem na Szlezwigu ten tylko być może kto tron holsztyński dzierży, kiedy Niemcom niezmiernie wiele na tém zależy, by niedopuścić odpadnienia Szlezwigu od Holsztynu, kiedy nakoniec w dalekiéj przyszłości jeszcze jeden pierwiastek potężny a nie czysto niemiecki po wygaśnieniu Glücksburgów w skład Związku wejść może,—te wszystkie względy są tak przeważne, że sejm niemiecki pominąć ich w żaden sposób nie powinien.

Sejm niemiecki nieprzyznał traktatu londyńskiego; może to było błędem dyplomacji, że wówczas nieżądano, aby Związek przystąpił razem z innemi mocarstwami do rokowań 1852 roku; mocarstwa urzędowie nie ręczyły utrzymania postanowień londyńskich i prócz Rossji, przyrzekły tylko, że objęcie tronu przez Chrystjana IX przyznają.

W tym składzie rzeczy, zdało się książęciu szlezwigsko-holsztyńsko-souderburgsko na Augustenburgu, Frederykowi Chrystjanowi Augustowi urodzonemu 6 lipca 1829, synowi książęcia Chrystjana i Ludwiki Zofji hrabianki Danneskiold-Samsoë, wnet po otrzymaniu wiadomości o zgonie króla duńskiego Frederyka VII, dopomnieć się o dziedzictwo księstw szlezwigskiego, holsztyńskiego i Lauenburgskiego.

Pierwszy książę Ernest sasko-koburgski, snać nie zgłębiwszy istoty rzeczy, uznał to roszczenie za prawowite; inni książęta domu saskiego: wejmarski i meiningeński przystąpili do tegoż zdania, sam książę Frederyk na Augustenburgu, udał się osobiście do cesarza Franciszka Józefa i do króla pruskiego Wilhelma I, szukając ich opieki a tymczasem uwiadomił wszystkie rządy Związku: że w moc służącego sobie prawa i aktu zrzecznego swego ojca obejmuje panowanie nad wyżéj wymienionemi księstwami.

Miejscowa ludność niemiecka zrażona do Danji, jawnie sprzyja roszczeniom książęcia Frederyka na Augustenburgu, ponieważ taki obrót rzeczy zabłysnął dla niéj nadzieją oderwania się od Danji i wejścia pod własnym rodzinnym rządem w skład związku, żadnym obcym stosunkiem nie zmącony. Ale i ogółowi narodu niemieckiego uśmiechnęła się myśl rzeczywistego powiększenia posiadłości swojsk ich księstwami szlezwigskiem i holsztyńskiém; położenie ich bowiem nadmorskie, obszerne i wygodne porty, zostające dziś w ręku Danji, zamieniłyby się na czysto-niemieckie, a to dozwoliłoby urzeczywistnić gorąco upragnione marzenie, posiadania przeważnéj floty, któréj brak jest dla Związku niemieckiego tak dotkliwym.

Z obu stron, tak w Danji jak i w połączonych z nią księstwach, a nawet wewłaściwych Niemczech, wzburzenie umysłów jest wielkie; słusznie jeden dziennik mówi: „Napełnia to smutkiem, iż naród chełpiący się, że jest najfilozoficzniejszym i najgłębiéj przeniknionym wyobrażeniami postępu i miłości pokoju, tak skwapliwie i zapamiętale woła do broni!“

Austrja i Prusy postępują z wielką oględnością w téj nowéj politycznéj przejawie. Niewiadomo co nadal poczną, ale to pewna, że dzienniki ich nic jeszcze nie oznajmiły, ani o odpowiedzi osobiście przez cesarza Franciszka-Józefa, ani w nieobecności w Berlinie króla Wilhelma I, przez pana von Bismarck książęciu Fryderykowi danéj.

Tymczasem stany holsztyńskie zebrały się bez upoważnienia rządu i wyprawiły z poruczeniami na sejm frankfurcki pełnomocników, na których czele stanął pan Reventlow.

Sejm związkowy na posiedzeniu d. 21 listopada otrzymał urzędowe zawiadomienie o zmianie panującego w Danji, oraz doręczony mu akt zrzeczny, mocą którego ojciec książęcia Frederyka na Augustenburgu, przelał nań swe prawa. Nakoniec rządy cesarsko-austrjacki i królewsko-pruski wezwały sejm związkowy, aby zaprotestował przeciw sankcji udzielonéj przez Chrystjana IX nowéj konstytucji duńskiéj, wcielającéj na zawsze Szlezwig do Danji.

Z powodu wstąpienia na tron nowego króla, wszyscy urzędnicy wezwani zostali do złożenia przysięgi na wierność, ale sąd najwyższy w Gluckstad jednomyślnie postanowił wykonania jéj odmówić, poszedł za tym przykładem uniwersytet w Kiel i profesorowie gimnazjum w Altonie, a niemniéj wszyscy rzecznicy i prawoznawcy szlezwigsko-holsztyńscy. Zagrzała ich do tego odezwa książęcia Frederyka, a nawet objawy wielu rządów, wielu izb sejmowych i stowarzyszeń politycznych różnych krajów niemieckich.

Na posiedzeniu izby poselskiéj 24 listopada, królewsko-saski pierwszy minister pan von Beust oświadczył, że zalecił przedstawicielowi królewsko-saskiemu, najsilniéj opierać się we Frankfurcie przyjęciu nowego ministra duńskiego do koła sejmowego, oraz nalegać, aby wojska związkowe natychmiast osadziły Holsztyn i dopóty trzymały to księstwo, dopóki sejm niemiecki nie rozstrzygnie kto w niem panować powinien. Zdaje się, że komitet sejmowy, na posiedzeniu dnia 28, uchwali: aż do ostatecznego rozstrzygnienia sprawy, nie dozwolić udziału w obradach, ani pełnomocnikowi króla Chrystjana IX, ani pełnomocnikowi książęcia Frederyka na Augustenburgu.

Izba poselska pruska wezwaną została na posiedzeniu 26 listopada, przez odłam zachowawczy, którego tłómaczami byli posłowie von der Heydt, Wagener i von Blankenburg: aby oświadczyła gotowość dostarczenia rządowi wszystkich zasobów, do popierania praw Związku w zawichrzoném obecnie spadkobierstwie księstw nadelbiańskich.

Wszakże odrębnie od tych objawów parlamentów niemieckich, wynurza się ruch innego rodzaju. Tak w Hanowerze, dnia 22 listopada na wielkiem zebraniu ludowem, liczącém około 12,000 obywateli wszelkich stanów, postanowiono zanieść prośbę do ministrów, o doradzenie królowi co najprędszego wprowadzenia wojsk do Szlezwigu i Holsztynu, dla ustalenia tam prawowitych rządów książęcia na Augustenburgu. Nadto komitet Stowarzyszenia narodowego, postanowił dnia 24 listopada, wydać odezwę do ludu niemieckiego i zakląć go, aby samoistnie wystąpił do działania, uchwalił podatki stałe, zaciągał ochotników i obmyślał środki ich uzbrojenia. Komitet ze swéj strony przyrzekł, obrócić na ten przedmiot, pieniądze zebrane przed laty na budowę wojennych okrętów niemieckich, a których wnoszenie do podskarbstwa pruskiego ustało wówczas, kiedy ministrowie von Auerswald i hr. Schwerin złożyli urzędy. Dodajmy jeszcze, że nazajutrz po wstąpieniu na tron króla Chrystjana IX, to jest dnia 17 listopada, rząd oldenburgski doręczył prezesowi rady i ministrowi spraw zagranicznych duńskich, panu Hall protestację oznajmującą, że wstąpienie na tron króla Chrystjana nie jest oparte na prawie i nie ma mocy obowiązującéj dla rządu oldenburgskiego, który zastrzega dla siebie całą swobodę dalszych działań.

Zdawałoby się, że sprawa spadkobierstwa duńskiego jest silnie zachwianą, ale oto, po zimniejszej rozwadze, wynurzają się ztąd i z owąd mnogie wątpliwości. „Gazeta lipska“ ostrzega, że rozszczenia książęcia Frederyka sprzeczne są z prawem publiczném, jakiém rządzą się domy panujące w Niemczech a mianowieie, że matka jego hrabianka Luiza Zofja Danneskiold Samsoë nie pochodzi z krwi panującéj; jakoż z tego powodu już rządy sasko-wejmarski i meiningeński, postrzegłszy się, zaprotestowały tylko przeciw objęciu rządów księstw przez Chrystjana IX, ale nie uznały jego spółzawodnika za prawowitego dziedzica.

Z innej strony, półurzędowy dziennik wiedeński „Poczta wieczorna,“ z wielkim naciskiem wraża leżącą na państwach powinność szanowania przez siebie podpisanych traktatów. Z tych pobudek rzeczony dziennik nalega: aby wątpliwego pod wielu względami, ubiegania się książęcia na Augustenburgu, o panowanie nad Szlezwigiem i Holsztynem, nie łączyć ze sprawą przymusu związkowego, wymierzonego przeciw nowéj konstytucji duńskiéj. Dziennik „Poczta wieczorna“ obawia się, aby pod pozorem obrony traktatów 1852, mocarstwa nie niemieckie, które protokół londyński podpisały, nieuderzyły na Niemcy i aby ta niewciągnęło Związku daléj, niż sam myśli, w ruch, o którego doniosłości zdaje się nie mieć jasnego pojęcia.

W Prusiech najważniejszém zdarzeniem jest unieważnienie przez izbę poselską, na dniu 16 listopada, dekretu 1 czerwca. Król na dniu 21 listopada cofnął rzeczony dekret; ministrowie uwiadomili o téj woli najwyższéj izbę i w liście swoim wyrazili, że przytoczone przez nią powody niezachwiały ich przekonania:

1-mo Że dekret 1 czerwca był niezbędnym dla bezpieczeństwa powszechnego i odwrócenia wyjątkowego, a zagrażającego jednak stanu rzeczy.

2-do Że swoboda dziennikarstwa może być ograniczoną przez dekret królewski, mający moc prawa, w myśl przepisów art. 63 konstytucji.

3-tio Że dekret królewski 1 czerwca, ogłoszony zgodnie z tém co poprzedza, w brzmieniu swojem nie sprzeciwiał się żadnym zastrzeżeniom ustawy zasadniczéj.

Naród pruski przyjął z wdzięcznością wyraz woli królewskiéj.

We Francji wiara w dójście kongresu coraz widoczniéj znika. Zwracamy uwagę czytelników na umieszczony w Ku-

Odcinek.

Zaledwie w bieżącem stuleciu kobiecie pozwolono wejść na ciernistą drogę—publicznéj pracy umysłowéj. Liczba piszących kobiet w ubiegłym wieku jest nader szczupłą; dziś zaś, z każdym dniem szereg pracownic pióra zwiększa się. Wszakże i dziś niejeden, patrząc na te wzrastające zastępy autorek, pokręca głową, szepcąc cóś o śpiżarni i kuchni... Lecz czyż to słuszna obawa? Alboż może zabraknąć gospodyń dobrych stanowiących podstawę dobrobytu? Talenta nie rodzą się jak grzyby po deszczu, rozdaje je ręka Boża. Źle robi kobieta biorąca pióro bez namaszczenia i nauki, ale czyż i mężczyzni nie grzeszą podobnemi zachciankami?...

W dzisiejszym odcinku podajemy życiorys kobiety autorki, dla tego też zboczyliśmy trochę, chcąc zarazem o piszących w ogóle kobietach cóś powiedzieć. Zdaje nam się, że książeczki kształcące serca i umysły młodociane, najlepiéj napisze kobieta. One znają serduszka dziecinne, one są do nich zbliżone więcéj niż mężczyzni, one do nich, że tak powiem, więcéj podobne... Powieści obyczajowe, moralne,—to pole, na którém każda kobieta trzymająca pióro w ręku chlubnie pracować może. Lecz gdy umysł jéj sięga wyżéj, gdy może wyraźnie czytać to, co dla drugiéj jest hieroglifem, gdy godnie odpowiada powołaniu swemu, powołaniu kapłanki, cieszyć się z tego możemy, gdyż jest to dowodem zwrótu ogólnéj oświaty, tego prądu cywilizacyjnego, który dąży do owładnięcia całą ludzkością, nie zważając na zawady. Ale wróćmy do życiorysu naszego. Imię autorki, o któréj podajemy tu kilka szczegółów, nie jest tak sławne i znane w Europie, jakiem by być mogło, gdyby ledi Morgan nie była Irlandką. Wzbogaciła ona literaturę angielską 70 tomami swych powieści, romansów, pamiętników i t. d. A chociaż popularność literacka nie przeżyła autorki, lecz wspomnienie jéj osobistości oryginalnéj żyć długo będzie w Anglji i Irlandji. Cudzoziemcy nie mogą należycie ocenić jéj utworów. W tym razie znajomość kraju jest konieczną. Niema na świecie dwóch plemion tak sprzecznych z sobą pod każdym względem jak Anglja i Irlandja. Duma, egoizm i życie praktyczne anglo-saksonów, nigdy nie zgodzą się z żywością umysłu i wyobraźni, z lekkomyślnością i łatwowiernością synów Erinu. Ledi Morgan pisała dla swoich i dla tego utwory jéj tak mało są znane w Europie.

Dzieciństwo jéj i młodość upływały wśród dziwnie poetycznych wypadków. Urodziła się w r. 1796, w czasie hucznych świąt Bożego Narodzenia. Ojciec jéj był kierownikiem i aktorem teatru w Dublinie. Nazywał się Owenson. W chwili, kiedy się urodziła, bawiono się wesoło z powodu świąt. Gości było pełno i wszyscy chcieli przyjść nazajutrz, ażeby powitać nowonarodzone dziecię. W noc późną rozeszli się wszyscy. Edward Leisac znakomity pisarz wyszedł ostatni. Na dworze było zimno, wietrzno i deszcz padał. W tém posłyszał słaby śpiew dziecięcia. Pieśń brzmiała po irlandzku i Leisac pośpieszył na miejsce, skąd dawał się słyszeć głos umierającego dziecka. Lecz ledwie się zbliżył, dziecię padło bez czucia. Leisac zaniosł je do Owensonów. Nazajutrz Owensonowie chrzcili córkę swoją i pochowali czyjeś obce dziecię. Wypadki takie zdarzają się często w Irlandji. Biedna istotka przez cały wieczór prosiła przechodniów o wsparcie, nikt jéj niedał ani grosza, usiadła więc na wschodach bogato oświeconego domu i śpiewem swoim chciała obudzić współczucie. Zimny głód i zmęczenie ją zabiły.

Mała Sydney Owenson rosła skromnie w domu rodzicielskim. Została na zawsze małego wzrostu. Pacierzowa jéj kość od urodzenia była schyloną. Twarzyczka jéj za to była prześliczną. Oczy błyskawiczne jaśniały żywością, dowcipem i rozumem. Taniec i śpiew, to były jéj wrodzone talenta. Lubiła jednak czasem przechadzać się i marzyć w samotności. Przenosiła nad wszystkie książki, ballady starożytne i nie jedną umiała na pamięć.

Ojciec jéj był biédnym, lecz pomimo tego dał jéj dobre na owe czasy wychowanie. Najwięcéj jednak starał się wykształcić jéj serce. W pamiętniku swoim epokę tę opisuje mała Sydney z najżywszem uczuciem wdzięczności—w literze każdéj błyska uczucie głębokie i łzy gorące. Opisując znajomych, odwiedzających rodziców, dała nam wiele szczegółów o siostrze Olivera Goldsmitha. Zgrzybiała ta staruszka nosiła na piersiach portret autora „Wakfieldzkiego Proboszcza“, brata swego, który umarł w nędzy. Mała Owenson przywiązała się do téj staruszki i ona to w niéj rozbudziła namiętność do literatury.

Drugą opiekunką Sydney była znakomita śpiewaczka Billington, która była fanatycznie religijną. Wkrótce umarła matka młodéj Owenson, a ojciec stracił miejsce. Trzeba było zostać nauczycielką. Oryginalne okoliczności towarzyszyły téj zmianie położenia. Owenson przed wyjazdem do domu, gdzie miała uczyć dzieci, zaproszoną została na wieczór tańcujący. Nie chciała opuścić balu i koniecznie musiała jechać tegoż wieczora na nowe swoje miejsce za miasto. Tańcowała cały wieczór, a ponieważ nie było czasu się przebrać, wsiadła w balowym stroju do karety podróżnéj i pojechała. Strój ten nie mało zdziwił gospodynię domu, lecz wkrótce podobała się tam wszystkim i żyła jak w swoim domu.

Tam zaczęła pisać. Za pierwszą swoją powieść „San Clara“ otrzymała od wydawcy cztery egzemplarze gratis. W r. 1802, została nauczycielką w drugim domu. Romans „San Dominique“, który tu napisała zrobił jéj sławę i zwrócił uwagę czytającéj i piszącéj publiczności. Powieść „Dzikie dziewczę irlandzkie“ przyniosła jéj 500 funt. szter. i zjednała zasłużoną sławę. Utwor ten i dziś jeszcze można nazwać najlepszym opisem zwyczajów irlandzkich.

Mając lat 28, napisała „Damę światową“. W r. 1811 nasza mała Sydney została nadzwyczajną zalotnicą i bez litości dręczyła ubóstwiającego ją doktora Morgana. Lecz znajomi i przyjaciele jej uknuli spisek, ażeby ją prędzéj przymusić do wyjścia za mąż. Podajemy tu ustęp z jéj dziennika: „Pewnego chłodnego poranku, w styczniu, siedziałam w lekkim negliżu przed kominkiem. W tém weszła ledi Abercorn i poprosiła mię na górę. Tam postrzegłam stół nakryty i kapelana z otwartą książką w ręku. Narzeczony mój był tutaj i wkrótce ślub się rozpoczął. Po upływie dziesięciu minut, byłam już zamężną.“

Pomimo tak niespodziewanego zamążpójścia, małżonkowie żyli w zgodzie i byli szczęśliwi. W r. 1815 ledi Morgan była w Paryżu. Tam poznała panią Patterson Bonaparte i panią Genlis. Wkrótce opisała podróż swoją i za tę książkę dostała 1,000 funt: szter. Podróżując po Włoszech napisała „Florence Macarti“ i dano jéj za ten romans 2,000 funt. szter.

W roku 1838 zamieszkała stale w Londynie. Tutaj umarł wkrótce mąż jéj, którego opłakiwała szczerze—trzy dni. Pocieszyła się prędko po téj stracie, chociaż już miała lat przeszło 40. Na wieczorach, które wydawała, bywali: Wellington, Byron, Macaulay, Hume, Bulwer, Tomasz Campbell i znakomity irlandczyk O'Connel.

Co rok wychodził nowy romans jéj utworu, za które dobrze płacono—i tak doczekała się głębokiéj starości. Niedawno był u niéj świetny wieczór—znakomitości literackie napełniały salon. Mała Morgan śpiewała stare irlandzkie ballady. Nazajutrz siadła pisać. Miała przy sobie siostrzenicę, w tém pióro wypada z jéj rąk... Morgan zwraca się do niéj i pyta: Czy nie śmierć to tylko, kochana?

To były jéj ostatnie wyrazy.

Wszystkie jéj romanse i powieści pełne są poważnych, życiowych, a razem i humorystycznych scen. Szczęśliwą była ta główka, z krótko ostrzyżonemi włoskami, wijącemi się nad małem zgrabnem czołem i pełnemi rozumu i życia oczkami.

Usta złożone do uśmiechu, a w całéj postawie coś pociągająco wdzięcznego, czyniło ją perłą towarzystwa. Ucięte krótko włosy nie nadawały jéj wcale junackiéj postawy, jak to się zwykle dzieje; przeciwnie podobną była do aniołków, których tak wiele Murillo z nieba na płótno sprowadził. Irlandką była w całem znaczeniu tego wyrazu. Wesoła, łatwowierna, lekkomyślna, poważna, marząca i nadzwyczaj dobra. Pamiętniki jéj pełne są ciekawych szczegołów. Stosunki jéj ze sławnymi ludźmi nadają téj księdze wiele uroku. W epoce, w któréj żyła i pisała, ludzie niebardzo dbali o moralność—przebija się to w jéj romansach. Dziś zjawiło się wiele jéj życiorysów, każdy chce słówko o niéj napisać, odkryć nową tajemnicę życia téj młodéj staruszki. Chociaż nic nowego o jéj życiu napisać nie możemy, nie mogliśmy się jednak oprzeć, ażeby niedać poznać naszym czytelnikom, téj mało nam znanéj autorki angielskiéj.

———

rjerze 16 listopada, artykuł, w którym wyłożone są bez ogródek, ale rozumnie powody, dla których doradzany kongres przez Napoleona III jest niemożliwy. Cesarz Francuzów wezwał 20 rządów na tę wielką międzynarodową naradę. Dzienniki niepodały nam tekstu ani jednéj odpowiedzi, ale zewsząd nadchodzą wiadomości, że nawet te dwory, prócz hiszpańskiego, włoskiego i szwedzkiego, które myśl kongresu podzielają, objawiły niejakie wątpliwości. Główne zaś dzienniki londyńskie jako to: Morning Post, Daily News i Times doniosły, że rząd angielski stanowczo odmówił uczęstnictwa w rzeczonym kongresie. O ile z dzienników wiedeńskich, zawsze nieco mglistych, wnosić można, Austrja pójdzie za przykładem Anglji.

Według twierdzenia Gazety krzyżowéj, rząd francuzki postanowił przedsięwziąć wyprawę na Madagaskar i wielce jest obrażony na Anglję, za wzniecenie powikłań i zniweczenie traktatu, w początkach bieżącego roku, zawartego z Francją przez króla Radama. Nieprzeszkadza to jednak do wspólnego działania siłom francuzkim i angielskim w Japonji, gdzie niedawno jeden z oficerów francuzkich zdradziecko został zamordowany. Wiadomo, że Anglja ze swéj strony, doznała wiele krzywd od rządu Taikuna i książęcia Satsumy, najznakomitszego możnowładcy tego państwa.

Dzienniki podały tekst mowy, którą książę Aleksander Jan otworzył dnia 15 listopada, sejm księstw naddunajskich. Jest ona pojednawcza i zapowiada rozmaite ulepszenia rządowe niezbędne a z wielką niecierpliwością oczekiwane. Podamy tę mowę w następnym numerze Kurjera.

Włochy.

Neapol, 14 listopada. Król Wiktor-Emmanuel jak wiadomo od d. 10 bież. miesiąca bawi w Neapolu. Towarzyszą mu w téj podróży przedstawiciele państw obcych, a mianowicie posłowie francuzki, angielski, rossyjski, portugalski, szwedzki, duński i turecki.

Dla wzburzonego morza niemożna było dotąd jeszcze odbyć przeglądu floty. Król dawał wspaniałą ucztę dla ciała dyplomatycznego, senatorów, posłów i innych znakomitości.

Dnia 13-go król znajdował się na poświęceniu nowego szpitala pod wezwaniem Jezus-Marja na 550 łóżek. Gdy przejeżdżał przez dolną dzielnicę miasta, lud powitał go najserdeczniejszemi okrzykami.

Rzym, 4 listopada. Hrabia Trani, brat Franciszka II, otrzymał od papieża pozwolenie na zbudowanie drogi żelaznéj z Terracine do Ceprano, która ma połączyć brzegi morza Śródziemnego z drogą rzymsko-neapolitańską. Hrabia Trani miał głównie na celu otworzyć sposób zapracowania na życie wychodźcom neapolitańskim, a zwłaszcza dawniejszym żołnierzom rozwiązanego burbońskiego wojska.

Turyn, 16 listopada. Gazeta urzędowa królewska ogłasza list ministra spraw wewnętrznych pana Peruzzi do jenerała Tuputti, główno-dowodzącego gwardją narodową neapolitańską, w którym z rozkazu Wiktora-Emmanuela wynurza wdzięczność królewską gwardji narodowéj za jéj usługi oddane sprawie porządku i za prawdziwie wojowniczą postawę w jakiéj wystąpiła przed królem, przyjmując go u dworca kolei żelaznéj. Król nieodmówiłby sobie przyjemności przypatrzenia się bliżéj obywatelskiéj sile zbrojnéj, gdyby długie oczekiwanie na przyjazd jego, a potém deszcz ulewny nie skłonił n. pana do wydania rozkazu rozejścia się gwardji narodowéj, by jéj nie narażać na zbyteczne znużenie.

Tenże dziennik umieścił następną depeszę:

Neapol 16 listopada.

N. pan w towarzystwie królewicza, swojego wojennego domu i ministrów, wsiadł dziś o godzinie 2-éj na pokład okrętu Governolo.

Powitany przez flotę przepłynął między dwóma rzędami okrętów stojących na kotwicy od Granili do zamku dell' Ovo.

Flota składała się z 26 okrętów, uzbrojonych 500 działami i osadzonych 6,800 majtków, tudzież przedstawiła siłę pary wyrównywającą sile 7,000 koni.

Z pokładu Governolo król przypatrywał się obrótom przedstawiającym bitwę morską. Zbliżywszy się do okrętu Maria-Adelaida i wezwawszy do siebie admirała, podziękował mu za znaleziony porządek, poczém odpłynął pożegnany przez flotę.

Liczne parostatki, z których jeden oddany był na usługi członkom parlamentu, towarzyszyły królowi.

Niezmierna ludność rozsypana na rozmaitych łodzianh, lub mrówiąca się na brzegu, pozdrawiała okrzykami naj. pana. Pogoda była przepyszna, morze bardzo spokojne. Dziś wieczor flota będzie oświecona i spalone zostaną sztuczne ognie; jutro odbędzie się przegląd gwardji narodowéj; — król odjedzie do Liwurny.

Neapol, 17 listopada. Na dzisiejszy przegląd gwardji narodowéj wystąpiło 12 legij miasta Neapolu i 9 bataljonów z okręgów neapolitańskiego i Terra di Lavore, które przybyły zdaleka mimo noc dżdżystą; dziś rano przeciągały przed królem.

N. pan wezwał do siebie jenerała Tuputti, prefekta i syndyka, dla oświadczenia im swych pochwał z powodu tak wielkiéj liczby gwardji narodowéj i jéj pysznéj postawy.

Król morzem spokojném płynie do Liwurny; książę Carignan i ministrowie udają się do Genui, wyjąwszy pana Peruzzi, który wyjeżdża do Potenza.

Turyn, 18 listopada. Jenerał Sienger adjutant cesarza austrjackiego przybył dziś rano do Turynu.

Turyn, 18 listopada. Komitet kupców neapolitańskich złożył przy adresie jenerałowi La Marmora summę 15,417 franków, pochodzącą ze składki zebranéj na giełdzie neapolitańskiéj na nagrody dla żołnierzy włoskich, którzy najwięcéj odznaczyli się w tłumieniu zbójectwa. Jenerał przez list pisany do prezydenta izby handlowéj pana Tito Cacace przyjął ten upominek i podziękował dawcom w imieniu części wojska będącéj pod jego rozkazami.

— Sir James Hudson, tak znakomicie zasłużony w sprawie włoskiéj, zamieszkał od 2-ch miesięcy w pałacu Martinengo, dziś własności margrabiego Pallavicini niedaleko miasta Salo, w czarującem położeniu nad rzeką Benaco. Włosi z uczuciem szczęścia widzą, że ten dostojny mąż stanu obrał między nimi miejsce swego pobytu.

Turyn, 19 listopada. Król wróci do Turynu w sobotę wieczorem 21 listopada.

Turyn, 20 listopada. Izba poselska zwołana została na poniedziałek d. 23 bież. miesiąca, dla roztrząśnienia projektów do praw: 1-o o konwencji handlu i żeglugi zawartéj między Włochami i Francją; 2-o o oswobodzeniu od opłat spławnych na kanałach należących do rozmaitych zakładów; 3-o rozciągnienie na całe królestwo ustawy 30 października 1859 r. o przywilejach przemysłowych.

Francja.

Paryż, 8 listopada. Mowa cesarska dziwnie ukoiła umysły. Francja dowiedziała się, że Napoleon wszystkie najniebezpieczniejsze zadania zamierza oddać na sąd Europy. To ją uspokoiło; każdy widzi, że ogromnie zyskano na czasie, że cesarz otworzył nową przejawę obrad, która choćby nie doprowadziła do ostatecznego rozwiązania, pozwoli w oczekiwaniu kongresu, odetchnąć swobodniejszą piersią.

Wczoraj 7 listopada odbyła się rada ministrów, pod przewodnictwem cesarza. Roztrząsano wprost sprawy wewnętrzne, i jeśli wierzyć pogłoskom, postanowiono: że rząd zachowa najzupełniejszą bezstronność w rozprawach, do jakich dadzą powód rugi. Pan Fould przedstawił wywód skarbowy, zupełnie zadawalający.

Cesarz wyjechał dnia 8 listopada do Compiègne, dwór ma wrócić do Paryża 12 lub najdaléj 19 grudnia.

Hrabia de Sartiges przybył dziś zrana; jutro czekają książęcia de la Tour d'Auvergne. Obadwaj ambasadarowie odjadą 15 lub 16 bieżącego miesiąca, dla zajęcia swych posad, pierwszy w Rzymie, drugi w Londynie.

Okazało się po obliczeniu w biurze izby prawodawczéj, że 173 wyborów obżałowano.

Ale zdaje się, że izba postanowiła ryczałtowie rzecz tę załatwić i zaledwie siedmiu lub ośmiu sprawom wyborowym zaszczyt szczegółowego roztrząśnienia udzieli, aby przynajmniéj w drugiéj połowie grudnia, przystąpić mogła do rozbioru adresu.

Mianowanie pana Rouher ministrem stanu przez wszystkich dawniejszych posłów izby prawodawczéj, przyjęte zostało z zadowoleniem.

Ci ludzie poważni i zwracający główną baczność na istotę rzeczy, zawsze wysoko cenili wymowę męzką, pełną prostoty i szczerze idącą do celu pana Rouher.

Paryż, 9 listopada. Dotąd niewiadomo jeszcze, jakie stanowisko oppozycja zajmie w izbie prawodawczéj; zdaje się atoli być rzeczą pewną, że pp. Thiers i Emil Ollivier doradzać będą pokój.

Mówią, że Proudhon, zamierza ogłosić szereg broszur przeciw posłom oppozycyjnym a zwłaszcza wybranym w Paryżu.

Na odbytém dziś posiedzeniu izby prawodawczéj, na które powszechność zebrała się bardzo licznie, nic zaszło nic szczególnego.

Na chwilę tylko ciekawość ożywiła się, kiedy pana Berryer wezwano do złożenia przysięgi i kiedy głośno a wyraźnie wyrzekł: Przysięgam.

— Książę Metternich miał dziś o godzinie 2 rozmowę z ministrem spraw zagranicznych.

Paryż, 10 listopada. Donoszą, że książę Napoleon z księżną Marją Klotyldą polowali wczoraj w gaju Meudon. Między zaproszonymi był i hrabia Ksawery Branicki. W powrócie do Paryża, pojazd książęcia zjechał się z omnibusem amerykańkim, woźnica niezdążył ustąpić z drogi i dyszel ciężkiego wozu uderzył we drzwiczki kocza; książę Napoleon ugodzony choć nie szkodliwie w lewy bok, a hrabia Branicki dosyć ciężko w ramię.

Paryż, 11 listopada. Giełda powitała list cesarski, wzywający panujących europejskich na kongres, podskoczeniem papierów. Wszyscy przyklasnęli wzniosłym i pojednawczym wyrazom tego pisma. Szczególną zwróciło uwagę oświadczenie, że cesarz nie żywi żadnéj skrytéj myśli i dalekim jest od wszelkich osobistych zamiarów zdobywczych. Wszakże wiara w praktyczną skuteczność przełożeń cesarskich nie jest zbyt silna, każdy pragnąłby wiedzieć, jakie przedmioty obrad programmat obejmie, aby mniéj więcéj można przewidzieć, czy mocarstwa zgodzą się na kongres?

Prusy.

(Dokończenie adresu izby panów).

„Prawa krajów niemieckich holsztyńsko-lauenburgskich, łamane przez rząd najjaśniejszego króla duńskiego, już w dawniejszych czasach, były przedmiotem osóbnego wniesienia izby panów, opartego na téj zasadzie, że Związkowi niemieckiemu służyło prawo zniewolenia Danji do powinności i do położenia końca istniejącym zatargom.

Miło nam słyszeć, że w tym względzie obrano teraz właściwą drogę; mamy więc nadzieję, że prawa tych krajów związkowych, zostaną w ten sposób zawarowane.

Sprężyste środki, wcześnie przez wasz majestat nakazane, przeciw rozszerzeniu rozruchów rewolucyjnych w Królestwie Polskiem, i na własne nasze posiadłości, uwieńczone zostały zupełném powodzeniem.

Uważamy więc za obowiązek, złożyć u stóp waszych, nasze najżywsze dzięki, mianowicie w imieniu tych prowincij, którym zachowano dobrodziejstwa pokoju, kiedy go ścianę srożył się rokosz już od roku pod najohydniejszą postacią. Bystro skupione wojsko w krajach nad granicznych rozciągnęło nad poddanymi waszego majestatu skuteczną opiekę. Silna i nieobojętna polityka waszego majestatu w sprawie polskiéj, zjednała Prusom ze strony państw europejskich rzetelną wdzięczność a nawet poważanie samych przeciwników.

Zawichrzony jest stan całéj Europy. Wasz majestat ostrzega nas, że może zbliżają się dni nierównie burzliwsze. Wobec takiego położenia, byłoby konieczniejszém jeszcze pomnożenie siły zbrojnéj odpornéj Niemiec, w duchu istniejącéj konstytucji związkowéj; tymczasem zagajanie reform na zjeździe panujących niemieckich, ani oczekiwanych, ani należycie przygotowanych, grozi zachwianiem nawet i téj jedynéj istniejącéj jeszcze podstawy jednoty niemieckiéj.

Najsprzeczniejsze, najniezgodniejsze między sobą mniemania polityczne wynurzyły majestatowi waszemu swą wdzięczność za to, że prawa swéj korony i prawa Prus utrzymałeś dzielną swą prawicą. Bo rzeczywiście jednota, potęga i bezpieczeństwo ojczyzny niemieckiéj nie zdołają być skutecznie rozwiniętemi, bez przyznania Prusom praw służących im jako mocarstwu i poslannictwa, jakie z woli opatrzności spełnić mają w Niemczech.

Możemy z ufnością żywić nadzieję, że troskliwe piastowanie cześci i praw waszego majestatu, obudzi w cesarsko-austrjackim rządzie przekonanie, że pomyślność i bezpieczeństwo Niemiec, tylko w porozumieniu z Prusami i we wspólnéj z niemi pracy, zapewnione być mogą.

Najmiłościwszy królu i panie,

Upłynęło lat pięćdziesiąt od chwili, w któréj najjaśniejszy zmarły twój rodzic, w dniach wielkiéj klęski, wyrzekł do swego ludu wiecznie pamiętne słowa, na które poddani jego odpowiedzieli, jak jeden mąż, czynami doświadczonéj i pełnéj poświęcenia wierności. Bóg zlał błogosławieństwo swoje na te słowa i na te czyny, a po przetrwaniu lat pięćdziesięciu mógł wasz majestat i wasi poddani w ciągu bieżącego roku z wdzięcznością święcić ich pamięć. Jest to naszą pociechą, w pośród mnogich niezgód, i naszą radością, że wasz majestat, razem z nami pokłada niezłomną ufność w narodzie powierzonym z łaski bożéj waszemu królewskiemu rządowi, bo ten naród składa jeszcze lud staropruski.

Rząd silny i łaskawy, oparty na sprawiedliwości i karności, jaki wasz majestat raczył i na przyszłość zapowiedzieć, skieruje—nie wątpimy—na prostą drogę nawet ludzi zbłąkanych. Wasz majestat z rozkoszą ujrzy, że lud jego potrafi uczynkami dowieść swéj prastaréj wierności i z wdzięcznością uzna, że w osobie swojego króla, widzi odnowienie i dalszy ciąg błogosławieństw, jakiemi osypali go twoi sławni przodkowie.

Pozostajemy z najgłębszém uszanowaniem, waszego królewskiego majestatu, najuniżeńszą i najposłuszniejszą: Izbą panów."

DEPESZE TELEGRAFICZNE.

DARMSTADT, wtorek 24 listopada. Izba poselska jednomyślnie uchwaliła prosić rząd o utrzymanie praw i całości Niemiec, przez uznanie książęcia na Augustenburgu panującym książęciem Szlezwigsko-holsztyńskim. Izba oświadczyła gotowość dopomożenia rządowi zasobami krajowemi do poparcia rzeczonego prawa.

LONDYN, wtorek 24 listopada. Według wiadomości z Hong-Kong z d. 26 października, jeden z oficerów francuzkich był zamordowany w Japonji, dopomniano się więc o zadosyćuczynienie. Oczekiwana jest walka sił połączonych francuzkich i angielskich przeciw Japończykom.

GOTHA, wtorek 24 listopada. Komitet Stowarzyszenia narodowego wyprawił tu pp. Bennigsen i Fries w deputacji do książęcia Fryderyka na Augustenburgu, który otoczony swymi radcami przyjął dwóch delegowanych. Książę Fryderyk, odpowiadając na ich przemówienie, rzekł:

„W téj sprawie ani różnica między rządami a ludami, ani stronnictwa w łonie samych ludności istnieć niemogą. Uczucie sprawiedliwości w ludnościach jest najlepszą rękojmią praw służących panującym."

DREZNO, wtorek 24 listopada wieczorem. Na dzisiejszem posiedzeniu izby poselskiéj, p. v. Beust, odpowiadając na interpelację tyczącą się kraju Szlezwigsko-holsztyńskiego, uczynił następne oświadczenie:

Minister saski przy sejmie związkowym otrzymał instrukcję, aby silnie oparł się przypuszczeniu na sejm nowego ministra duńskiego. W skutek odbytego przez sejm związkowy posiedzenia na d. 20 bież. miesiąca, nasz minister umocowany przy sejmie odebrał wczoraj rozkaz przełożyć: 1, aby sejm związkowy nie pozwalał brać udziału ministrowi duńskiemu w posiedzeniach dopóki zatarga nie ułatwi się; 2, aby oddział przymusowéj siły zbrojnéj związkowéj stosownie powiększony osadził księstwa Holsztyńskie i Lauenburgskie i pozostał tam dopóty, dopóki sejm związkowy nie będzie mógł oddać tego kraju panującemu, którego prawowitość przyzna.

P. v. Beust dodał, że te środki są prawidłowe, skuteczne i godne przyjęcia przez wszystkich członków Związku. Jedność— rzekł— jest przedewszystkiem niezbędna.

LONDYN, wtorek 24 listopada. Donoszą z New-Yorku d. 11 bież. miesiąca, że p. Seward odmówił potrzebnego upoważnienia pewnym przedsiębiercom, ktorzy chcieli robić zaciągi ochotników dla rządu prezydenta Juareza—i oświadczył, że ktokolwiek wda się w tę robotę będzie sądownie ścigany.

BERLIN, wtorek 24 listopada wieczorem. Nowy projekt rządowy o obowiązku służby wojskowéj, jest tylko przerobieniem pod względem redakcji projektu przedstawionego przez rząd na dawniejszych sejmach. Obowiązek rzeczywistéj trzyletniéj służby jest w nim utrzymany.

STOCKHOLM, wtorek 24 listopada. Na dzisiejszem posiedzeniu sejmowem hr. Manderstroem oznajmił, że d. 15 listopada król odpowiedział na wezwanie cesarza Napoleona, z wyrażeniem zamiaru osobistego przybycia na kongres.

HAMBURG, wtorek 24 listopada. P. von Scheel-Plessen wezwany został do Kopenhagi, dokąd natychmiast wyjechał. Mowią, że król zamierza mianować go ministrem spraw księstwa Holsztyńskiego..

BERLIN, środa 25 listopada. Komitet Stowarzyszenia narodowego postanowił wczoraj wydać odezwę do ludu niemieckiego z powodu położenia księstw.

LONDYN, środa 25 listopada. Dziennik Daily-News potwierdza wiadomość, że Anglja odmówiła należenia do kongresu, tudzież zapewnia, że lord Russell nie wyjdzie z gabinetu.

GOTHA, środa 25 listopada. Książę Fryderyk na Augustenburgu przełożył sejmowi związkowemu przedsięwzięcie środków opieki nad urzędnikami holsztyńskimi, którzy odmówią przysięgi królowi Chrystjanowi IX-mu.

Półkownik Du Plat przybył z Hamburga i obejmuje kierunek spraw wojennych w gabinecie książęcia Fryderyka.

Dziennik Korespodencja powszechna ogłasza list z Konstantynopola, stanowczo zaprzeczający przypisywanéj sułtanowi chęci udania się osobiście na kongres. Dodaje, że w zasadzie Porta sprzyja pomysłowi kongresu, ale że podnosi te same pytania wstępne i te same zastrzeżenia, jakie wynurzają inne państwa.

FRANKFURT, czwartek 26 listopada. Sejm związkowy odroczył do sóboty, to jest do d. 28-go, posiedzenie, które miał dziś odbyć.

Domyślają się, że komitet na sprawy holsztyńskie będzie doradzał wyłączenie z grona sejmu związkowego przedstawicieli obu pretendentów do głosowania w rzeczach tyczących się księstwa holsztyńsko-lauenburgskiego, aż do dnia, w którym rozstrzygnienie téj trudności zapadnie.

BERLIN, czwartek 26 listopada. Na dzisiejszém posiedzeniu izby poselskiéj odłam zachowawczy wytoczył wniesienie, aby izba oświadczyła się z gotowością, w obecnym stanie spadkobierstwa na księstwa Szlezwigskie, Holsztyńskie i Lauenburgskie, dostarczenia rządowi potrzebnych środków ku dzielnemu utrzymaniu wszystkich praw Związku niemieckiego. To wniesienie zagaili p.p. der Heydt, Wagener i Blankenburg.

DREZNO, czwartek 26 listopada. Izba poselska jednomyślnie przyjęła przełożenie pierwszéj izby, tyczące się Szlezwigu i Holsztynu: tylko wyrazy: spadkobierstwo prawowite zamieniła wyrazami: spadkobierstwo przyrodnie prawowite.

LONDYN, czwartek 26 listopada. Dziennik Times oznajmuje, że odpowiedź rządu angielskiego co do udziału w kongresie, zawierająca stanowczą odmowę, ale grzeczną i wyrozumowaną, wysłano wczoraj wieczorem do Paryża.

LONDYN, czwartek 26 listopada. Donoszą z New-Yorku z d. 14-go, że jenerał Lee zajmuje silne stanowisko na południu od Rappahannocku. Jenerał Meade stoi między Rapidanem i Rappahannockiem. Oczekiwana jest walna bitwa.

KOPENHAGA, czwartek 26 listopada wieczorem. Hrabia Reventlow-Criminil miał dziś posłuchanie u krola.

Dziennik Berlingske Tidende oznajmuje urzędowie, że senat hamburgski oświadczył, iż nie tylko w Hamburgu nie istnieje żaden zakład werbowny, ale że rząd niecierpiałby jego zaprowadzenia.

LONDYN, czwartek 26 listopada w południe. Według wiadomości z New-Yorku z dnia 14 listopada, dziennik Richmond Examiner oznajmuje, że związkowi posuwają się naprzód na półwyspie York i że zgromadzili znaczne siły na drodze Wiljamsburgskiéj o 40 mil na wschód Richmondu.

PARYŻ, piątek 27 listopada. Dziennik Constitutionnel ogłasza artykuł za podpisem pana Boniface, przedstawiający sprawę księstw i wyrażający zdumienie, że czasopisma angielskie wzywają mocarstwa do wojny na rzecz Danji.

„Bez wątpienia, mówi, dawne spółczucia przywiązują Francję do Danji; ale Niemcy mają także prawo do naszéj przychylności.

Godnym jest pożałowania brak powszechnéj zgody. Zgoda siedmiu państw nie wystarcza na zapewnienie końca kłótni duńskiéj; byłoby logicznie odwołać się w téj mierze do całéj Europy."

FRANKFURT, czwartek 26 listopada wieczorem. Dowiadujemy się, że kommissja sejmowa na sprawy holsztyńskie postanowiła doradzać na posiedzeniu sóbotniém, bezpośredni przymus wojenny przeciw Danji, przez wprowadzenie wojsk związkowych do Holsztynu.

SALOMON RYSIŃSKI.

Przeznaczając człowieka do życia towarzyskiego i społecznego, Opatrzność wlała weń szlachetne uczucie miłości, aby go wiązało nietylko ze współczesnemi, lecz z przeszłemi i następnemi pokoleniami ludzkiéj rodziny. Bez spójni tego łańcucha, „który się rozciąga, ale niepęka," jak pięknie powiada poeta, doskonalenie się ludzkości byłoby niemożliwém. Gdyby każdy poczynając i kończąc na sobie drogę rozwoju moralnego, nic nieodbierał od innych i nic innym niepozostawiał w spuściźnie z pracy swojego ducha, niktby się niezdołał wywyższyć nad zwierzęta. Owoż dla czego, jużto przeświadczeniem rozumowém, już nieokreślonym popędem serca wiedziona, myśl ludzka na skrzydłach poezji w niezmierne przyszłości obszary z upragnieniem się zapuszcza, z pracą usilną każdą chociażby drobną okruszynę przeszłości wynaleźć i upamiętnić pragnie. Niewezmą nam tedy za złe czytelnicy, że mając pod ręką kilka przez p. M. Malinowskiego piszącemu udzielonych dokumentów, ściągających się do jednego z nieposlednich pisarzy wieku XVII, nad nim z tego powodu ich uwagę zatrzymamy przez chwilę.

Salomon Rysiński, podług owoczesnego zwyczaju przezwany z łacińska Pantherus, dzisiejszemu pokoleniu znany jest niemal jedynie, jako mityczny piérwszy zbieracz przysłów polskich w początku XVII stulecia. Przysłowia te, wespół z dodanemi do niektórych odpowiedniemi łacińskiemi, wyszły po raz piérwszy w r. 1618 w radziwiłłowskiém miasteczku Lubczu nad Niemnem, drukiem Piotra Blastusa Kmity, p. t. „Przypowieści polskie, przez Salomona Rysińskiego zebrane, centuryj ośmnaście" (Proverbiorum a Salomone Risinio collectorum centuriae decem et octo. Lubecae ad Chronum, in officina Petri Blasti Kmitae. Anno Domini MDCXIIX. Decembribus horis. 4-o). Nie jest to ściśle mówiąc surowy wybór jednego rodzaju zręcznych odlewów mysli ludu, bo i postronnych rzeczy domieszano tu sporo, tak samo, jak czynił najpiérwszy tego rodzaju pisarz, zbieracz przypowieści greckich, Erazm z Rotterdamu. Dzieło Rysińskiego rozpada się właściwie na trzy odrębne części: na przysłowia żyjące dotąd niemal całkowicie w ustach ludu, od którego je wzięto; na zdania moralne po książkowemu kształtem przysłów robione lub tłómaczone z języków obcych; wreszcie na wyrażenia poetyczne. Piérwsze naturalnie przeważają w książce i naturalnie jest ich najwięcéj z ust ludu, a kilka zaledwie czysto szlacheckich, jak np. In diestus Eliae, kiedy zakstą kije,—Kto dał, a Gasztołd wziął,—Comes de Wątory, gdzie jeden kmieć a trzy dwory,—i parę innych. Z drugiego szeregu dość będzie przytoczyć kilka dla okazania źródła: Głos ludzki, głos boży, z łacińskiego,—Kto mieczem wojuje, od miecza ginie, z Pisma ś.,—Niekażdy weźmie po Bekwarku lutniéj, Kochanowskiego,—Czosnek ma głowę białą, a ogon zielony, także Kochanowskiego,—Za króla Olbrachta wyniszczona szlachta, z Bielskiego. Tu także należą podobno przez samego Rysińskiego wierszem układane sentencje jak np. z Wirgiljusza:

Miło tam patrzeć, gdzie w nadobném ciele;
Cnota z rozumem gniazdo sobie ściele;

albo też następna:

Dobry diament złotem osadzony
W roztropném sercu umysł uniżony,—

i inne podobne. Do trzeciego szeregu należą takie wyrażenia, jak np. Norymberskiéj roboty pachołek,—Bąki strzela,—Ej, siano, siano! mogliby je księża jeść,—Ej, toć łże, aż ściany schną, i tp. Układając dzisiaj zbiór przysłów, należałoby poprzestać na piérwszym szeregu; położone tu w drugim, a témbardziéj w trzecim, jako innego rodzaju wyroby umysłowe, gdzieindziéj odnieśćby wypadło.

Cóżkolwiek bądź, niezamierzamy przez to uszczuplać Rysińskiemu istotnéj zasługi. Myśl piérwszego przełamania trudności w zbieraniu przysłów, rozproszonych szeroko „jak strzały w polu rozstrzelane," zgromadzenie ich do jednego „kołczana" i wydanie takiéj książki w pierwiastkach wieku XVII, była to podówczas rzecz całkiem nowa w piśmiennictwie polskiém. Co większa, praca to była nader szczęśliwa; bo książka podobna nawracała umysły od szkolarskich łamigłówek, przez dysputy kościelne namnożonych, do rodzimego, zdrowego źródła wiedzy. Powzięcie i wykonanie takiéj myśli w owéj epoce wyrównywało niemal śmiałości piérwszego, co się odważył wystąpić w parę wieków przeciwko poetyce Boala! Jeden z nich i drugi to samo mieli na widoku: wyprowadzić umysły z manowców szkolarstwa i pokazać, że też bez „poważnego Tostata" można się utwierdzić w przekonaniu, „po ciemnéj nocy że jasny dzień wschodzi." Ale zuchwały zamach, który tak szczęśliwie dla szkoły romantycznéj uwieńczył się zupełném powodzeniem w dziedzinie poezji, niepowiódł się Rysińskiemu w krainie myślenia. Reforma poezji znalazła przygotowane umysły i potężny zastęp zwolenników; Rysiński wystąpił zawcześnie, i sam jeden niemal pozostał. Wprawdzie piérwsze wrażenie sprawione jego książką musiało być niepospolite. W ciągu lat kilkunastu od wydania jéj w Lubczu do r. 1634, ukazały się po rozmaitych miastach dawnéj Polski aż trzy nowe edycje „Przypowieści." Jedna bez wyrażenia roku i miejsca druku, wynaleziona i opisana przez K. Wł. Wójcickiego w „Bibljotece Warszawskiéj" (1842, lipiec), musiała snadź za życia autora się ukazać przed r. 1625: gdyż tylko przerabianiem jéj przez niego dla zgotowania nowéj edycji, dają się zaspokajająco tłómaczyć liczne różnice pomiędzy tém a tuż idącém wydaniem z r. 1629

Ta trzecia z kolei edycja wyszła w Lublinie nakładem Jakóba Wirowskiego, i należy do mniéj rzadkich; nierozwodząc się więc nad nią, wspomnimy tylko, że z niéj zrobiony został przedruk w „Bibljotece Starożytnéj" Wójcickiego. Wreszcie czwarte i z dawniejszych ostatnie wydanie ukazało się w r. 1634; egzemplarze jego, znajdujące się w Toruniu i w warszawskiéj bibljotece głównéj, zanotował W. A. Maciejowski w swojém „Piśmiennictwie Polskiém". Prócz tego, w tymże czasie Grzegorz Knapski, wydając „Adagia Polonica" w r. 1632, niemal całkowicie zbiór Rysińskiego do pracy swojéj wcielił. Powodzenie to jednak było tylko chwilowe. Knapski i Andrzéj Maksymiljan Fredro, a zwłaszcza ten ostatni, usiłowali rozwijać po raz piérwszy przez Rysińskiego podjętą myśl filozofji narodowéj; ale naprózno już wołał Fredro, że „polszczyzna ma nieubogi skarb dobrego rozumu!" Bałamutny systemat owoczesnego kształcenia umysłów, kazał nad proste prawdy przenosić potworną tkanicę syllogizmów rogatych i nierogatych; uczył nie rozmyślać, ale szermierzyć słowami. Przeciwko całemu obozowi szerzycielów umysłowego nierządu, co mogły poradzić dwie lub trzy skromne książczyny? Dzieło Rysińskiego rzucone w poniewierkę, przez lat dwieście leżało zapomniane; dopiéro w ostatnich czasach, kiedy rozbudzenie się umysłów otwarło oczy na drogę właściwą, przyszła koléj do podniesienia i ocenienia słusznego téj pracy. Gorliwy o rozpowszechnienie pamiątek krajowych p. K. Wł. Wójcicki przedrukował na nowo „Przypowieści" Rysińskiego w r. 1843, w drugim tomie swojéj „Bibljoteki starożytnéj pisarzy polskich." Dzięki jego staraniu, nagrodzoną została ujma przez płochość zrządzona, i każdy dziś może posiadać owo dzieło, które imieniowi Rysińskiego zasłużoną w piśmiennictwie zyskało pamięć.

Oprócz téj książki, Salomon Rysiński był jeszcze autorem dwóch innych, dziś niemal całkiem nieznanych. Jedna z nich, co do kolei wyjścia starsza od „Przypowieści," nosi tytuł: „Niektóre psalmy Dawidowe, częścią poprawione, częścią znowu przełożone na stare noty od Salomona Rysińskiego. Za zleceniem starszych. W Lubczu nad Niemnem, w drukarniey Piotra Blasta (Kmity). R. P. MDCXIV." Jestto broszura ćwiartkowa, złożona z dwóch arkuszy druku, a przypisana w wierszowanéj dedykacji orędownikowi autora, Krzysztofowi Radziwiłłowi. Ponieważ dawny przekład psalmów używanych do śpiewania w kościele ewangelickim, nieodpowiadał w niektórych miejscach wymaganiom, Rysiński podjął się ich „skorygowania," a owocem téj pracy była obecna książeczka. Zamieszczono w niéj tym sposobem na nowo przełożone wyjątki z psalmu 1, 10, 27, 32, 42, 100, 119, 137, 143, a nadto dodano w końcu alfabetyczny spis wszystkich psalmów. Egzemplarz téj niesłychanie rzadkiéj książki znajduje się w bogatym księgozbiorze kórnickim. Po raz piérwszy opisał go i treść podał Maciejowski w swojém „Piśmiennictwie"; lecz o wartości poetycznéj dzieła nic niepowiada,—a to właśnie byłoby najciekawszém dla czytelnika, bo dotąd jedynie z cudzych wiedzieliśmy powtarzanek, że Rysiński „potrzebnie i szczęśliwie" tłómaczył owe psalmy, a co większa „do najcelniejszych poetów i dowcipów swego wieku," miał należeć. Myśmy niemieli sposobności oglądania tego białego kruka bibljograficznego, i dla tego niemożemy dać zupełniejszego o nim sprawozdania.

Ostatniém, znaném dotąd jedynie z tytułu drukowaném dziełem Rysińskiego, są „Pomniki wystawione rozmaitym osobom" (Monumenta diversis personis posita), wydane w Lubczu nad Niemnem w małéj ćwiartce, a obejmujące około pięciu arkuszy druku. Daty ich wyjścia około r. 1615 bliżéj oznaczyć niemożemy, gdyż jedyny wiadomy nam tego dziełka egzemplarz, który posiada bibljoteka M. Malinowskiego w Wilnie, bardzo mocno przez wpływ czasu został nadwerężony. Jest to zbiór napisów grobowych, ułożonych głównie dla członków rodziny radziwiłłowskiéj dzielnicy birżańskiéj, lub dla spokrewnionych z nią osób, oraz dla kilku znakomitszych mężów i niewiast wyznania helweckiego. Rysiński pisał je tak, jak na kamieniu wyryte być miały, wielkiemi głoskami; szykował wyrazy dosyć zręcznie, aby w oko nadobnie wpadały. Wszystkie są po łacinie; język poprawny, ale w wielu miejscach zbyt szumny. Zbywało Rysińskiemu na owéj zwięzłości, która nagrobki starożytne zaleca: wiele z nich grzeszy niewymierną obszernością, a w zbytku pochwał, brakło miejsca na szczegóły bjograficzne, a nawet na dane pod względem czasu i miejsca, mogące je uczynić pożytecznemi. Oprócz tego zbiorku w Lubczu wydrukowanego, zostawił w rękopiśmie Rysiński nagrobek dla królowéj Barbary, niezmiernie długi; dla Andrzeja Wolana i dla Piotra Kochlewskiego. W tych dwóch ostatnich więcéj niż w którychkolwiek innych jest wzmianek o ważniejszych zdarzeniach życia tych jego przyjaciół i współdomowników w usługach Radziwiłłom.

Obie te ostatnie książki do tego stopnia są rzadkie, że aż do ostatnich czasów powtarzano tylko ich tytuły z powierzchownéj wzmianki Andrzeja Węgierskiego, zamieszczonéj w jego Systema historico-chronologicum Ecclesiarum Slavicarum" (Utrecht, 1652, str. 454).

(D. c. n.)

PRZEGLĄD LITERACKI.

Nie nazbyt bystrego potrzeba oka, aby dostrzedz w teraźniejszéj literaturze europejskiéj, znaczny zwrót ku podróżom i opisom różnych miejscowości kuli ziemskiéj i w ogóle ku utworom treści realnéj. Świat idealny, romantyczny coraz bardziéj pustoszeje, i zaledwie jakieś c i e n i e literackie po nim dziś się snują. Romans ugina się pod ciężarem tendencji, a i poezja często gęsto nią przeładowana. W ogóle jednak, romans angielski nie przestaje rozpościerać swego panowania w Europie, aczkolwiek brak mu już pierwiastkowéj świeżości i młodzieńczych sił. Imiona tylko Dickensa, Bulwera, Thackeraya, Collinsa zaszczytnie reprezentują literaturę Albionu. We Francji po N ę d z n i k a c h i S a l a m b o wyszło kilka niezgorszych powieści, a nawet poczęła się ukazywać powieść historyczna i to b e z ż a r t u historyczna, nie mająca nic spólnego z owemi wyrobami Dumasa e t c o m p., dla których, jak wiadomo, dość było jednego wiersza ze staréj kroniki lub pamiętników, aby się utworzył kilku lub kilkunasto-tomowy romans, noszący pompatyczne miano historycznego. Owóż, takim romansem iście historycznym, jest: L' h ô t e s s e d u c o n n é t a b l e, z czasów Franciszka I, przez E m m a n u e l a G o n z a l è s.

Wiele dzienników literackich ocenilo ten utwór bardzo przychylnie, na co on zresztą w zupełności zasługuje. Epoka, na któréj tle odbywa się rzeczony romans, jest sumiennie odmalowana, niemasz tu rozwlekłości, jaką słusznie poniekąd zarzucają Walterskottowi, lecz autor natomiast wziął go za wzór w szkicowaniu charakterów, które dziwnie plastycznie rysują się pod jego piórem. Osobistość autora niknie tu zupełnie i bynajmniéj nie krępuje, jak w wielu innych romansach, działających osób tego dziejowego dramatu, którego pojedyńcze sceny bez żadnych przeskoków, lecz prosto i jaśnie są z sobą powiązane. Głównym przedmiotem romansu jest ucieczka margrabiego de Bourbon, która dotąd bardzo w niepewném świetle była wystawianą— przynajmniéj co do szczegółów. P. Gonzalès starał się zbadać ten fakt dziejowy z najautentyczniejszych dokumentów. Udały się mu szczególnie dwa typy kobiéce, przedstawiające zachwycającą sprzeczność. Niemniejszy wzbudzają interes, karzeł i karlica konnetabla; zresztą cały ten romans z wielkiém się czyta zajęciem.

X. M a r m i e r wydał dzieło p. t. E n A l s a c e: l'A v a r e e t s o n t r é s o r. Romans gra tu podrzędną rolę; głównie bowiem zajmują obyczaje Alzacji, które kreśli prawdziwie mistrzowskiém piórem, rozwijając od czasu do czasu przed okiem czytelnika wdzięczne legendy téj miłéj krainy, w któréj spokój, dostatek i praca nie przestają zamieszkiwać, obok oświaty, która tu nie dla pojedyńczych ludzi lecz dla całych mass jest dostępną.

Zresztą, brak miejsca niepozwala nam wyliczać wszystkich nowych romansów francuzkich, pomiędzy któremi życzliwe znalazł przyjęcie utwor dość obszerny, znanego publicysty. Edmunda About p. t. M a d e l o n, o którym może kiedyś obszerniéj pomówimy.

Literatura nadobna niemiecka, a mianowicie romans, zaledwie tleje, i jakkolwiek stolica ruchu księgarskiego Lipsk, corok wysypuje na świat ogromną ilość powieści, przesiękłych najdziwniejszą częstokroć i najśmieszniejszą zarazem tendencją, przecież ta l i t e r a c k a s z a r a ń c z a nie przekracza prawie granic niemieckich, i, wyrażając się stylem klasycznym, wpada po kilku miesiącach istnienia w Lethę niepamięci. Są to parodje romansu, zbierające po śmietnikach życia resztki i obrzynki poezji. Są i tu wprawdzie przejawy poezji, lecz o tych mówiliśmy już w ostatnim przeglądzie.

Do dosyć ciekawych zjawisk w obu tych literaturach, francuzkiéj i niemieckiéj, należą: w pierwszéj: Dzieła niewydane dotąd L a F o n t a i n e'a i R o c h e f o u c a u l d'a, w drugiéj zaś Listy miłośne J e a n P a u l R i c h t e r a, pisane przez niego i do niego. Utwory poetyczne i prozaiczne, przypisywane L a F o n t a i n e'o w i, zebrał Paweł Lacroix, konserwator bibljoteki Arsenału. Zaiste, jest to fakt zadziwiający, aby po tylu latach corocznych niemal edycij tego pisarza, po starannych poszukiwaniach barona W a l c k e n a ë r a, znalazło się dwadzieścia trzy nowych bajek, pomiędzy któremi kilka należy do prawdziwych arcydzieł, i mnóstwo innych poezij, jak: ód, epigramatów, elegij, sonetów, ekspromtów i t. d. Niemniéj też ważném wydaniem są dzieła L a R o c h e f o u c a u l d'a, przez pana Edwarda de Barthelémy, który wynalazł pierwotny rękopism M a x y m oraz kilka artykułów historycznych. Pokazuje się z tego dzieła, że niektóre z maxym przypisywane powszechnie Rochefoucauldowi a odznaczające się dziwną goryczą i cynizmem, są utworem jego sekretarza de V i n c i l'a, który chorobliwe szumowiny swego umysłu pomieszał z prawdziwemi perłami tak starannie opracowanych sentencij.

Z dzieł historycznych, wymienimy tylko następne:

„Geschichte der volkswirthschaftlichen Anschauungen der Niderländer und ihrer Literatur, von Etienne Laspeyres. Leipzig." Właśliwe nie jest to dzieło czysto historyczne, lecz autor w sposób dość szczęśliwy rozwija tutaj dzieje ekonomji narodowéj i jéj literatury w Niderlandach w XVII i XVIII wieku. Rzadko który kraj może tak obfitych dostarczyć materjałów do dziejów ekonomji politycznéj jak Holandja, ta wielka machina przemysłu i handlu, któréj flaga kupiecka powiewała niegdyś na wszystkich prawie morzach i oceanach, dopóki Anglja niewydarła jéj tego zaszczytu. Autor, układając to dzieło, niepogardzał najbłahszemi na pozór źródłami, czerpał je zarówno z dramatów, broszur, dzienników, jak i ze specjalnych dzieł z różnych epok, i w ogóle z niezmordowanną wytrwałością przewartował około 5000 tomów, w przeciągu zaledwie 5-ciu miesięcy. Pośpiech ten i ogrom materjałów przyczyniły się, iż w wielu miejscach dziełu temu zarzucić można pewien brak opracowania zewnętrznego; wszelako treść jego nic na tém nieucierpiała. Przed okiem czytelnika rozwija się ogrom faktów, powiązanych mniéj więcéj nieprzerwaną nicią historji ogólnéj kraju. Obok historycznego opisu przemysłu i handlu największych miast i kolonij holenderskich, znajdujemy tu szczegóły o najdrobniejszych artykułach handlu, o stanie naprzykład połowu i wywozu śledzi. Autor poszedł tu drogą wytkniętą przez sławnego dziejopisa ekonomji politycznéj Roschera i, wyznać należy, ani razu niezabłąkał się na manowcach tyloliczych teorij i metod, przez rozmaitych kompetentnych i niekompetentnych ekonomistów wprowadzonych.

C. G u i g n e wydał w Paryżu dość zajmujące dzieło: D e l'o r i g i n e d e l a s i g n a t u r e e t d e s o n e m p l o i a u m o y e n â g e, p r i n c i p a l e m e n t d a n s l e s p a y s d e d r o i t é c r i t, a v e c q u a r a n t e-h u i t s p l a n c h e s.

Niejednemu co otworzy tę książkę paradoksalném wyda się zdanie autora, że podpis został wymyślony przez nieumiejących pisać. Wszakże przez podpis rozumie autor s i g n u m, czyli pieczątkę wyrytą na pierścionku, skąd powstała i w naszym języku używana nazwa—s y g n e t. Pieczątki takie znane były od najdawniejszych czasów. Za czasów Cycerona w Rzymie wymagano już przy rozmaitych tranzakcjach własnoręcznego podpisu; za cesarstwa jakikolwiek znak atramentem zastępował „signum". Po upadku cesarstwa taka panowała ciemnota, że dopiero w XIII wieku poczęto znowu używać rozmaitych znaków atramentem, których zarówno umiejący jak i nieumiejący pisać używali. Te własnoręczne znaki przybierały częstokroć najdziwaczniejsze kształty, czasem allegoryczne, dopóki ich wreszcie naprzód monogramy, a następnie całkowite podpisy niezastąpiły.

„August Vidal" wydał dość starannie opracowane studjum o Homerze pod względem literackim i moralnym. Ileż to już napisano, narozprawiono się o tym wielkim wieszczu! A przecież ostateczne słowo Bóg wié czy zostanie kiedy wyrzeczoném. W niniejszém dziełku, autor dość szczęśliwie porównywa arcydzieła przypisywane Homerowi, z epicznemi i dramatycznemi arcytworami starożytnéj, nowożytnéj i spółczesnéj literatury, tudzież z Pismém świętém i z poematem „Nibelungen". Dzieło to odznacza się nie tylko głębokiemi pomysłami, lecz i stylem żywym i wdzięcznym, który czyni je przystępném nie tylko dla uczonych lecz i dla młodzieży pragnącéj się kształcić w zawodzie literackim. Podobne zestawienie najpierwszych arcydzieł nie może się obejść bez pożytku, przez to bowiem poznajemy, jak dalece jeden arcymistrz wpłynął na drugiego, jakie pomiędzy nimi zachodzi powinowactwo duchowe, jak się zapatrywali na jeden i tenże sam przedmiot. W ogóle, jestto rzeczą uznaną, że system porównawczy korzystnie mógłby być zastosowany do wszystkich prawie nauk i sztuk.

Wspomnieliśmy na początku naszego sprawozdania, że w piśmiennictwach teraźniejszych daje się uczuć przewaga podróży i krajopisów. Jedném z najznakomitszych dzieł tego rodzaju, jest: „L'année géografique," czyli przegląd roczny podróży po lądzie i morzu, missij, sprawozdań i publikacij różnych, z dziedziny nauk geograficznych i etnograficznych, którego piérwszą serję wydał „Vivien de Saint-Martin". Przy teraźniejszym stanie nauk geograficznych, przy postępie statystyki, i w ogóle przy silnie rozbudzonéj chęci poznania dokładnie wszystkiego, co pod nasze zmysły podpada, podobne dzieło jest bardzo na dobie, i śmiało mu można rokować najlepsze przyjęcie, ile że autor należy do najsławniejszych geografów i uczonych.

Niezmiernie interesującém jest dzieło „Johna Bigelowa" p. n. „Stany Zjednoczone Ameryki w 1863" r. i ich historja polityczna, źródła rolnicze, przemysłowe i handlowe" i t. d. Główném zadaniem autora, było jak najwierniejsze odszkicowanie życia narodowego Stanów-Zjednoczonych, które zdaje się być wynikiem naturalnym instytucij politycznych i społecznych, jak niemniéj fizycznego charakteru kraju, w którym też instytucje najzupełniejszy rozwój zyskały. Autor ubolewa, że opuścił tutaj stronę historji literatury Stanów Zjednoczonych; lecz piśmienictwo amerykańskie za nadto jest wielkie, za nadto wielu liczy ludzi odznaczających się we wszystkich zawodach literatury, nauki i sztuki, aby można je było zamknąć w tak ciasne karby, jakie autor prawdopodobnie przeznaczył dla niniejszego utworu.

ROZMAITOŚCI.

— P. Squillier wydał „Traktat popularny o artykułach żywności i o pożywności" (Traité populaire des denrées alimentaires et de l'alimentation). W dziele tém autor objaśnia główne źródła żywności, pochodzenie, sposób przygotowania i rozmaite użycie roślin i innych pokarmów najbardziéj rozpowszechnionych. Dzieło zawiera w sobie mnóstwo szczegółów odnoszących się do teraupetyki, toxykologji, farbierstwa i faktów statystycznych. P. Squillier, wykładając przymioty rozmaitych artykułów żywności stara się wykazać liczne fałszowania, jakich się dopuszcza oszukaństwo, i sposoby ich rozpoznania. Badania ścisłe, określenia dokładne, wykład jasny, wiadomości nowe, oto są główne zalety tego pożytecznego dzieła.

— „Courrier des Etats-Unis" podaje wiadomość o okrucieństwie pewnéj jędzy nazwiskiem Delia Broderick zamieszkałéj w Washingtonie. Broderick porwała dziesięcioletniego chłopca, syna swéj sąsiadki Snooks i natarła mu do ust, do nosa i do oczu czerwonego czyli kajeńskiego pieprzu, w skutek czego nastąpiły wymioty, konwulsje, utrata zmysłów a nakoniec śmierć biédnego chłopca. Uwięziona Broderick tłómaczy się, że niemyślała o zabiciu młodego Snooks'a, lecz chciała tylko odwetować sąsiadce za podobne obejście się z jéj synem.

— Dziwny wypadek zdarzył się niedawno w jednym z domów Paryża. Kotka okociła się i jéj pani wyrzuciła, jak zwyczajnie, kocięta na ulicę. Biédna kotka niétyle się niepokoiła o swoje dzieci ile z powodu mleka, które u niéj bardzo przybywało. Przez kilka dni uciekała z mieszkania i wracała tylko w godziny jedzenia. Te ciągłe oddalania się zwróciły uwagę domowników. Pewnego dnia usłyszano w głębi piwnicy niezwykły szmer. Zwrócono się do tego miejsca, i jakież było zdziwienie, gdy zobaczono leżącą kotkę, karmiącą ośm małych szczurów. Opuszczone od matki szczurki, niepojmując jeszcze niebezpieczeństwa, na jakie się naraziły w obec najokrutniejszego swego nieprzyjaciela, przychodziły do piersi kotki. Zupełna zgoda panowała przez cały tydzień. Gdy mléko przestało dokuczać, kotka wywdzięczając usługę oddaną jéj przez szczurów, podusiła je wszystkie jednego pięknego poranku. Gazeta podająca ten wypadek, twierdzi, że to nie jest żadna k a c z k a.

— T e l e g r a f j a m u z y c z n a. Pod tém nazwiskiem amerykanin Hachenberg opisuje, w jednym z dzienników, c u d o w n y, jak się sam wyraża, wynalazek. „Zamierzyłem, powiada ów genjusz, zaopatrzyć każdy dom w linje elektryczne, a tak jak rury wodne i gazowe dostarczają wodę i gaz, tak te linje przyniosą na zawołanie mieszkańców muzykę. W środku miasta urządzę moję fabrykę muzyki: składać się ona będzie z fortepjana, jako machiny i z fortepjanisty, który będzie wprawiał w ruch machinę. Każdy co się umówi ze mną o dystrybucję muzyki, otrzyma fortepjano, która będzie połączone drótami elektrycznemi z fortepjanem-machiną. Gdy zaś mój fortepjanista wybrany pomiędzy piérwszymi mistrzami, zagra, naprzykład, uwerturę z Don Żuana, z całym urokiem talentu i najrzewniejszego uczucia, wtenczas wszystkie fortepjana połączone z centralnym instrumentem, oddadzą tą samą sztukę w tenże sam sposób i z temiż odcieniami. Zależeć będzie od woli mieszkańców, ażeby fortepjano działało dzień i noc i dość będzie pokręcić urządzony w fortepjanie kluczyk, ażeby najprzyjemniejsze i najrozmaitsze melodje rozlegały się bez przerwy."

— Doktor A. Tripier ogłosił drukiem dzieło p. t. „Życie i Zdrowie" (la Vie et la Santé—2 vol). Autor znany ze swych prac o przewietrzeniu budowli, wyłożył w tém dziele cały traktat hygjeny w formie łatwéj i dowcipnéj.

— Jednym z najszczęśliwszych wynalazków, z nówszych czasów, w sztuce leczenia, niezaprzeczenie jest oftalmoskop, za pomocą którego można drobiazgowo obejrzeć wnętrze oka. Sławny fizjologista Helmholtz, któremu nauka zawdzięcza ten wynalazek, miał uczniem p. Liebreich, z gorliwością posuwającego nową naukę. Prócz licznych pamiętników, ogłoszonych po niemiecku i francuzku, P. Liebreich wydał teraz atlas, w którym przedstawione są z największą dokładnością, naprzód oko w stanie normalnym, a potém rozmaite zmiany organu, widzialne przez oftalmoskop. P. Velpeau zdając sprawę o tém dziele przed akademją nauki i oddając mu należne pochwały, zakończył sprawozdanie następnemi słowy: „Nauka chorób oka uczyniła ważny postęp. Niewaham się powiedzieć, że pp. Helmholtz i Liebreich naprzód, Graefe i Donders, Cusso i Follin następnie, dobrze się zasłużyli nauce i że oftalmoskopia obiecuje w ten sposób zrobić dla oka to, co Laënnec zrobił dla piersi, wynajdując pośrednią auskultację."

— Dnia 6 października dało się czuć w Anglji między 3-ą a 4-ą poranną godziną trzęsienie ziemi. Według wiadomości z Liverpool, Hereford, Derby, Nailsworth, Kettering, Great-Malvern, Worcester, Birmingham i wielu innych miast, wszystkie prawie domy zadrżały tam w swoich posadach. Falowanie podziemne szło w kierunku od zachodu ku wschodowi, trwało krótką chwilkę, poczém słyszano wyraźnie przytłumiony łoskot. W Liverpool i okolicznych wioskach dały się uczuć dwa wstrząśnienia. W Hereford trzęsienie ziemi było daleko silniejsze niż w innych miastach i huk, który się bezpośrednio po jego ustaniu dał słyszeć, przeraził wszystkich mieszkańców.

— Wyspa Monte-Christo, która zyskała taki rozgłos przez romans Aleksandra Dumasa, została wybraną przez rząd włoski za miejsce wygnania.

KURSA GIEŁDOWE.

PETERSBURG, 5 (27) listopada.

Sześcioprocentowe ross. srebr.		106, 107%.
Pięcioprocentowe	1-éj pożyczki	88.
„	2-éj „	94, 94 7/8.
„	3-éj „	„
„	4-éj „	„
„	5-éj „	89 1/2, 1/2.
„	6-éj „	„
„	7-éj „	94, 95, 94 1/2.
Czteroprocentowe	1-éj, 2-éj, 3-éj i 4-éj poż.	84, 88.
„	5-éj poż.	84, 88.
Pięcioproc. bilety banku państwa		94 3/4, 7/8, 95.
Akcje Głównego Tow. kolei żelaz		108, 108 1/2, 1/4
Obligacje 4 1/2 proc. tegoż. Tow.		83, 84.
Akcje ryzko-dynab. kolei żelaz.		90 1/2, 91.
Weksle (na 3 mies.):	na Londyn	35 p.
— —	na Amsterdam	172 c.
— —	na Hamburg	31 sz. b.
— —	na Paryż	367, 367 1/2 c.

Disconto 8 %—10%.
Półimperjały 5 r. 60 k.—Srebro 10%—12% ażja.

WARSZAWA, 29 (15) listopada.

Listy zastawne oprócz kuponu	13 r. 54 1/3 k.		
Obligi skarbowe — (żąd.) —	77—	38	—
Akcje Główn. Tow. kolei żel. (żąd.)	„ —	„	—
Akcje spółki żeglugi parowéj	„ —	„	—
Obligacje tejże spółki	„ —	„	—
Akcje drogi żel. warsz.-bydgoskiéj (ż.)	„ —	„	—
— — warsz.-wiedeńskiéj. (ż.)	„ —	„	—
Weksle: na Berlin (2 mies.) za 100 tal.	102—	15	—
— na Hamburg (2 m.) za 300 m.	156—	„	—
— na Paryż (2 mies.) za 300 fr.	82—	50	—
— na Wiedeń (2 mies.) za 150 złr.	82—	25	—
— na Londyn (2 mies.) za 1 fst.	6—	85	—
— na Petersburg (1 m.) za 100 r.	„ —	„	—
— na Moskwę (1 mies.) za 100 r.	„ —	„	—

BERLIN, 26 (14) listopada.

Rossyjskie 5-procentowe 5-éj poż.	81 1/2, %
— — 6-éj poż.	90 1/2.
Polskie obligacje skarbowe oprócz kup.	70.
— listy zastawne	97.
— bilety banku polsk.	88 1/2.
Weksle: na Petersburg (3 tyg.) za 100 r.	90 5/8 t.
— na Warszawę (krótki term.) za 90 r.	88 tal.

HAMBURG, 25 (13) listopada.

Rossyjskie 5-proc. 5-éj pożyczki.	79 3/4 %.
— — 6-éj pożyczki	89 3/4 %.
— — 7-éj pożyczki	84 3/4 % b.
Weksle na Petersburg (3 mies.) za 1 r.	29 1/4, sz. b.

AMSTERDAM, 25 (13) listopada.

Rossyjskie pięcioproc. 5-éj pożyczki.	„ %.
— — 6-éj p.	87 7/8 c.
Weksle na Petersburg (3 mies.) za 1 r.	„ c.

LONDYN, 25 (13) listopada.

3-procentowe ang. konsolidy.	91 3/8, %.
Rossyjskie 5-proc. 2-éj poż.	„
— — 7-éj poż.	85%.
Weksle na Petersburg (3 mies.)	„ p.

PARYŻ 27 (15) listopada.

Renta 3-proc.	66, 90%
Akcje kredytu ruchomego.	1075.
Akcje Główn. Tow. kol. żel.	410.
Weksle na Petersburg za 1 r. (3 m.)	„ c.

Дозволено Ценсурою. 18 Ноября 1863 г. Вильно.

W Drukarni A. H. Kirkora.